Stenogrammid

XIII Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Neljapäev, 11.02.2016, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine
1. 10:10 Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Esimees Eiki Nestor
Austatud Riigikogu! Austatud suursaadikud! Head külalised! Alustame täiskogu III istungjärgu 4. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt astuvad ette need, kellel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi. Mihhail Korb, palun!

10:00 Mihhail Korb
Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Esitan Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel majandus- ja taristuminister Kristen Michalile arupärimise piraattaksonduse kohta. 2015. aasta mais tuli Eesti turule rakenduse kaudu sõidujagamise teenust pakkuv ettevõte Uber, kelle teenus meenutab siiski ühistranspordiseaduse § 3 lõikes 2 sätestatud taksovedu. Paraku puuduvad enamikul pakutavatel sõidukitel sõidukaart ja teenindajakaart. Ühistranspordiseaduse alusel on tegemist piraattaksoteenuse pakkumisega. Samal seisukohal on ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi veondus- ja liiklustalituse juhataja, kelle hinnangul peavad sõidujagamise teenust pakkuvatel juhtidel olema samasugused load ja litsents nagu tavalistel taksojuhtidel. Need juhid, kellel puudub taksojuhi litsents, tegelevad ebaseadusliku tegevusega. Eile tegi ka Eesti politsei teatavaks oma seisukoha Uberi tegevuse suhtes ja tunnistas selle ebaseaduslikuks. Selle uudise peale teatas Riigikogu majanduskomisjoni liige Kalle Palling, et koostöös majandusministeeriumiga on ette valmistatud seaduseelnõu sõidujagamise teenuse toomiseks Eesti seadusesse. Ettevalmistatud eelnõu plaanivad algatada Riigikogu liikmed juba järgmise nädala alguses. Eeldatavasti on valitud selline algatamisviis seetõttu, et vältida valitsuse ettenähtud kooskõlastusringi ning suuremat arutelu ja läbipaistvust. Sellega seoses on meil härra ministrile hulk küsimusi. Aitäh teile!

10:02 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

10:03 Monika Haukanõmm
Tere hommikust! Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Austatud välisminister! Seitsme Vabaerakonna fraktsiooni liikme nimel annan sotsiaalkaitseminister Margus Tsahknale üle arupärimise seoses rahvusvaheliste kohustuste täitmisega puuetega inimeste valdkonnas. 2012. aastal jõustus Eestis ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon, mille ratifitseerimisega võttis riik endale kohustuse parandada järjepidevalt puuetega inimeste õigusi. Konventsioon on ainulaadne, sest seal on esmakordselt sätestatud riigi kohustus luua nn sõltumatu järelevalvemehhanism, mida kirjeldab artikli 33 lõige 2. Sõltumatu mehhanismi loomist on arutatud alates ratifitseerimisest. Seda on analüüsitud nii- ja naapidi, seda on teinud Eesti Puuetega Inimeste Koda ja lahendusi on pakkunud Poliitikauuringute Keskus Praxis. Siiamaani on küsimus aga kahjuks lahendamata. Kõige parem variant oleks loomulikult, kui see mehhanism moodustataks õiguskantsleri juurde, mis ei ole aga reaalne. Reaalseks peetakse, et see järelevalve võiks olla soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku juures. Kahjuks pole me aga ka selleni jõudnud, mis tähendab, et me ei ole täitnud endale võetud rahvusvahelist kohustust.

Sellega seoses tahamegi sotsiaalkaitseministrilt teada, millal ja kuidas hakkab ministeerium neli aastat tagasi vastuvõetud rahvusvahelist kohustust vormiliselt ja sisuliselt täitma. Tahame teada ka, kust me leiame selle Pariisi printsiipidele vastava asutuse, millele viidatakse kooskõlastuse andmata jätmisel. Kolmandaks küsime, kus siis ikkagi asub see komitee, mida riigi raportis lubatakse. Aitäh!

10:05 Esimees Eiki Nestor
Valeri Korb, palun!

10:05 Valeri Korb
Head kolleegid! Keskfraktsiooni nimel annan üle arupärimise härra Marko Pomerantsile, meie keskkonnaministrile. Meie arupärimise teema on seotud põlevkivi tulevikuga Pariisi kliimakokkuleppe valguses. Eelmise aasta detsembris kirjutati, et Pariisis toimunud kliimakonverentsil seati eesmärgiks vähendada kasvuhoonegaaside tootmist 2050. aastaks 80%. Kliimapoliitika pikaajaline eesmärk on muuta ühiskond säästlikumaks, tootlikumaks ja vähem CO_2 emiteerivaks. Põlevkivi kaevandamine ja kasutamine annab Eesti sisemajanduse kogutoodangust 4%, tekitades samas üle 80% kõigist Eesti heitmetest. Seega mõjutab Pariisi kokkulepe seda sektorit tugevasti ning selles valguses tulebki asuda üle vaatama Eesti põlevkivi tulevikku, sest põlevkivi on üks saastavamaid energiaallikaid. Samas tähendab põlevkivi Eestile majandusmootorit, energiajulgeolekut ning tuhandeid töökohti Ida-Virumaal. Valitsus on kiitnud heaks ja eile me arutasime juba siin saalis põlevkivi arengukava 2016–2030, mis määrab valdkonna arengu põhimõtted ja suunad järgmiseks 15 aastaks. Eesmärgiks on seatud riigile olulise maavara kasutamise efektiivsuse tõstmine, põlevkivialase teadus- ja arendustegevuse edendamine ning negatiivse keskkonnamõju vähendamine. See tähendab, et kõikideks nendeks asjadeks, millest ma räägin, on vaja finantsvahendeid. Ma usun, et need viis küsimust, mis me esitame keskkonnaministrile, annavad selgust, kus me oleme ja mis me tulevikus teeme. Aitäh!

10:07 Esimees Eiki Nestor
Kadri Simson, palun! Viimane arupärimine anti kontrollitud andmetel üle Keskerakonna fraktsiooni liikmete nimel.

10:07 Kadri Simson
Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid Riigikogust! Kas te olete tähele pannud, et mõnikord kiputakse ütlema, et seadus on vastu võetud, kui valitsus on selle omavahel kokku leppinud? See, et tegelikult on seadusel ees veel kolm lugemist Riigikogus, ei paista kedagi huvitavat. Päris nii see ei ole, Riigikogu ei ole kummitempel. Sama lugu on ka Riigikogu otsustega. Kui Riigikogu võtab vastu otsuse ja paneb valitsusele kohustuse, siis pole see niisama vastuvõetud paber, mida valitsus võib ignoreerida. Aga just nii on juhtunud 61 Riigikogu liikme poolt vastuvõetud otsuse eelnõuga. See otsus võeti vastu eelmisel aastal ja nägi ette riikliku institutsiooni ehk riikliku elatisabifondi loomise. Fondi ülesanne on tagada lapsele määratud elatise õigeaegne maksmine vähemalt miinimummääras, milleks perekonnaseaduse järgi on pool Vabariigi Valitsuse määratud miinimumpalgast ehk tänase päeva seisuga 215 eurot. See otsus pani valitsusele kohustuse käivitada elatisabifond 1. jaanuariks 2016. Sellest on möödas kuus nädalat, aga fondi ei ole. 61 Riigikogu liiget väljendasid oma tahet, aga see on tänasele valitsusele ükskõik.
Sellest tulenevalt edastan 22 kolleegi nimel arupärimise Margus Tsahknale, kelle tööülesanne oleks selle otsuse täitmine pidanud olema. Küsime, miks ta on ministrina ignoreerinud Riigikogu otsust, miks ta on taganenud lubadusest tagada vähemalt 215 euro maksmine ja vähendanud tööplaanis seda raha 100 euro peale. Tahame teada, mis on siis need venitamise ja edasilükkamise põhjendused inimestele, kes peavad vähemalt aasta aega veel ootama, et nende elatisabis ka riik omapoolset tuge pakuks. Tänan tähelepanu eest!

10:09 Esimees Eiki Nestor
Olen juhatuse nimel vastu võtnud neli arupärimist, mis kõik kuuluvad kodu- ja töökorra seaduse alusel läbivaatamisele.

Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
Kohal on 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

---

1. 10:10 Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu

10:10 Esimees Eiki Nestor
Meie päevakorras on olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutamine. Kodu- ja töökorra seaduse § 153 näeb ette, et see toimub väliskomisjoni ja Riigikogu juhatuse koostöös kinnitatava kava alusel. Ma tuletan seda teile meelde, sest võib-olla kõik ei tea. Kõigepealt on välisminister Marina Kaljuranna ettekanne kuni 30 minutit, seejärel saab välisministrile esitada kuni 60 minuti jooksul küsimusi. Siis on väliskomisjoni esimehe Sven Mikseri ettekanne kuni 20 minutit ja talle saab esitada küsimusi kuni 30 minutit. Riigikogu liige võib esitada kummalegi ettekandjale ühe suulise küsimuse. Pärast ettekandeid ja küsimustele vastamist avatakse läbirääkimised ja väliskomisjoni taotlusel anname läbirääkimistel sõna kõigepealt fraktsioonide esindajatele. Arutelu lõpetamisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Selline on kord. Alustame arutelu. Palun, välisminister Marina Kaljurand!

10:12 Välisminister Marina Kaljurand
Austatud Riigikogu esimees! Riigikogu liikmed, diplomaatiline korpus, külalised! Daamid ja härrad!
Eelmise aasta välispoliitika ettekande läbiv teema oli julgeolek. Ka täna on Eesti välispoliitika prioriteediks julgeolek – globaalne julgeolek, regionaalne julgeolek, eelkõige aga Eesti Vabariigi julgeolek. Nendel teemadel ma täna kõnelengi.
Eesti jaoks on olnud ja on väga oluline meie NATO-liitlaste poliitiline ühtsus ning ühesugune arusaamine alliansi ees seisvatest ohtudest ja vajadustest. On rõõmustav, et 2015. aastal jätkus Eesti julgeoleku nähtav kindlustamine liitlaste abiga – meie liitlased jagasid meie ohupilti ja mõistsid meid. Nagu sedastab Eesti julgeolekupoliitika alusdokument, on NATO Atlandi-ülene kollektiivkaitse kogu Euroopa, seega ka Eesti julgeoleku ja rahvusliku kaitse nurgakivi.
Liitlasvägede kohalolek on meie julgeoleku täiendav garant ning me oleme tänulikud neile, kes meie julgeoleku tagamisse oma kohalolekuga panustavad. Samas pole töö NATO idatiiva tugevdamisel kaugeltki lõppenud. Julgeolekuolukord Euroopas, ka meie piirkonnas, on endiselt ebastabiilne ning jääb selliseks veel ettearvamatuks ajaks.
Meil on hea meel, et Ameerika Ühendriigid kavandavad neljakordistada Euroopa julgeoleku suurendamiseks suunatud kaitsekulutusi ning suurendada seeläbi USA kohalolekut Euroopas. Mul on samuti hea meel, et Suurbritannia otsustas saata Läänemerele täiendavad sõjalaevad ning piirkonda täiendavad sõjaväeüksused. On oluline, et need võimed oleksid suunatud sinna, kus neid praegu kõige enam vajatakse. Eelmise NATO tippkohtumise otsuste peamiseks tõukejõuks oli vahetu reaktsioon Venemaa agressioonile Ukraina vastu. Järgmine NATO tippkohtumine Varssavis peab võtma laiema ja pikaajalisema vaate. NATO-l tuleb kindlaks määrata, kuidas tulla toime nii ida- kui ka lõunasuuna väljakutsetega. Kuidas ühtselt tegutseda uues, ebakindlamas ja, nagu ma ütlesin, ettearvamatumas julgeolekukeskkonnas.
NATO tulevikust rääkides nimetan ka laienemist ja partnerlust. Liikmesuse saavutamise püüd annab kandidaatriikidele täiendava arenguimpulsi. Seetõttu peame väga oluliseks, et NATO avatud uste poliitika jätkuks. On positiivne, et sõjaline koostöö NATO lähimate partnerite Soome ja Rootsiga on tihenenud. NATO liikmesus jääb Eesti jaoks kõige olulisemaks julgeolekupoliitika elemendiks ning töö NATO tugevdamise nimel Välisministeeriumi prioriteediks.
Meie julgeolekupoliitika ei lõpe riigi kogutoodangust 2% eraldamisega riigikaitseks. Seda ei saa mõõta ainult Eesti pinnal viibivate kaitseväelaste ja liitlaste sõdurite arvu ning relvastuse hulga järgi. Julgeolek on palju laiem mõiste. See hõlmab näiteks energiajulgeolekut. Eestisse tehtud otsesed investeeringud, meid külastavate turistide arv, meie kaubavahetus ehk meie majandussuhted sõltuvad otseselt julgeolekukeskkonnast. Meie laiem julgeolek hõlmab kogu meie globaalset seisundit ja rahvusvahelisi suhteid. Kogu Eesti diplomaatia tegutseb praegu meie julgeoleku tagamise nimel. Parafraseerides ühte endist presidenti: "Diplomaadid võitlevad rahu eest ka siis, kui kogu maailm näib soovivat sõda."
Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eesti laiem julgeolek sõltub väga suurel määral meie võimekusest

tegutseda rahvusvahelisel areenil tõsiselt võetava koostööpartnerina. Mitmed eskaleeruvad konfliktid juhivad taas meie tähelepanu inimõiguste ja demokraatlike väärtuste olukorrale maailmas. Ma rõhutan: selliste väärtuste tagamine ja levik on meie peamine eesmärk maailma poliitikas.
Kõige olulisem nende küsimustega tegelev keham on endiselt ÜRO ja ÜRO Julgeolekunõukogu. Sel aastal täitub Eestil 25 aastat ÜRO liikmesust. Selle ajaga oleme ka ÜRO-s n-ö täiskasvanuks saanud ja tegusaks kasvanud ning jätkame oma aktiivset tegevust. 2016. aastal täidab Eesti nii ÜRO Lastefondi büroo presidendi kui ka ÜRO Sotsiaal- ja Majandusnõukogu büroo asepresidendi kohustusi. Selle aasta aprillis kandideerib Eesti ÜRO naiste staatuse komisjoni liikmeks perioodiks 2017–2021. Samuti osaleme aktiivselt ÜRO Julgeolekunõukogu töömeetodite reformi initsiatiivis. 2015. aastal suurenes märgatavalt meie panus ÜRO rahuvalvesse, kui otsustasime osaleda Soome ja Iiri ühispataljoni koosseisus ÜRO rahutagamismissioonil Liibanonis kuni 50 tegevväelasega. Peale selle suurendasime oma osavõttu Mali missioonist.
On arusaadav, et eelnenud aastate jooksul olime väga keskendunud oma julgeoleku tagamisele eelkõige regionaalses mõõtmes. Me olime väga hõivatud integreerumisega Euroopa Liitu ja NATO-sse. Maailm on vahepeal muutunud ning globaalsed julgeolekuprobleemid on kasvanud. See on väljakutse ka meile. Me peame veelgi rohkem töötama selle nimel, et ÜRO oleks võimeline täitma oma peamist põhikirjajärgset ülesannet – säilitada rahvusvaheline rahu ja julgeolek.
2016. aastal jätkame tööd selle nimel, et Eesti saaks perioodil 2020–2021 julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks. Liikmesus julgeolekunõukogus kinnistaks Eesti kui tänapäeva maailma tegusa liikme positsiooni. Me soovime osaleda selles otsustusprotsessis, et panustada rahu ja julgeoleku tagamisse maailmas. Me soovime seista inimõiguste leviku eest ning aidata kaasa konfliktides kannatavate inimeste olukorra leevendamisele.
Ma leian, et Eestil on aeg tegelda võrdõiguslikkuse küsimustega ka rahvusvahelisel tasandil. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 "Naised, rahu ja julgeolek" eesmärk on arvestada kõigi konfliktide lahendamisel sooperspektiivi. Sõjaliste konfliktide iseloomu muutumise tagajärjel moodustavad enamiku konfliktiohvritest tsiviilisikud. Neist kõige haavatavamad on naised ja lapsed. On positiivne, et ka Eesti arengukoostöö läbivateks prioriteetideks on võrdõiguslikkuse edendamine, naiste kaasamine, hariduse võimaldamine lastele, sh tüdrukutele, ning naiste ja laste olukorra parandamine nii konfliktiolukorras kui ka konfliktijärgses olukorras. Mul on hea meel, et me riigina suutsime ÜRO Inimõiguste Nõukogus liikmeks oleku ajal 2013–2015 töötada inimõiguste edendamise nimel. Inimõigused ja õigusriigi küsimused internetis on Eesti seadnud oma põhiteemadeks ka Euroopa Nõukogu ministrite komitee eesistumise ajaks käesoleva aasta maist novembrini.
Lugupeetud kuulajad! Välispoliitilises mõttes oli 2015. aasta Eesti ja Euroopa jaoks äärmiselt keeruline ning 2016 ei tule lihtsam. Kasvas ebastabiilsus Euroopa Liidu piiridel. Peagi täitub kaks aastat Krimmi okupeerimisest ja sõjategevuse algusest Ida-Ukrainas. Möödub kaks aastat päevast, kui üks riik otsustas järjekordselt rikkuda rahvusvahelisel õigusel ja rahvusvahelistel printsiipidel põhinevat julgeolekukorda. Me teame, et üks riik ei saa muuta kehtetuks rahvusvahelist õigust ega rahvusvahelist õiguskorda. Aga üks riik saab õõnestada rahvusvahelist julgeolekut ja tekitada ebakindlust. Samuti teame, et oma tegude ja tegemata jätmiste eest tuleb kanda vastutust.
Euroopa andestas Venemaale vähem kui aastaga Gruusia sõja. Meie ülesanne on seista selle eest, et Krimmi okupeerimisega ja sõjategevusega Ukrainas ei läheks samuti. Selline käitumine ei tohi muutuda tavapäraseks praktikaks. Seepärast on väga tähtis rahvusvaheline Krimmi annekteerimise mittetunnustamine, nii nagu ei tunnustatud ka Balti riikide okupeerimist. Venemaale kehtestatud sanktsioonid kannavadki sõnumit, et rahvusvaheliste reeglite rikkumisel on oma hind.
Viimastel kuudel on räägitud Lääne ja Vene dialoogi taastamisest. Eesti ei ole kunagi olnud selle vastu, et pidada dialoogi Venemaaga. Ma ise kohtusin septembris oma kolleegi, Vene välisministriga. Novembris toimusid Tallinnas välisministeeriumidevahelised poliitilised konsultatsioonid, kuid ma olen veendunud, et Lääne-Vene dialoogi keskmesse peame asetama kõige raskemad küsimused. Koostöö käivitamine peab olema seatud sõltuvusse Minski kokkulepete täitmisest, Venemaa tagasipöördumisest Euroopa julgeoleku põhimõtete austamise juurde.
Seni kuni võetud kohustused ei ole täidetud, peab sanktsioonide surve jätkuma ja Ukraina püsima Euroopa tähelepanu keskmes. Sanktsioonid ei ole eesmärk omaette, kuid kombineerides nende tõhusat rakendamist diplomaatiliste jõupingutuste ja teiste välispoliitika vahenditega on võimalik saavutada Euroopa ühiseid välispoliitilisi eesmärke. Oluline on leida konfliktile Ukrainas lahendus, mis austaks ja kindlustaks Ukraina suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust.

Lähemas perspektiivis peab olema eesmärk Minski lepete täitmine. Me ei tohi unustada, et Ukraina on Venemaa agressiooni ohver. Selle tagajärjel on hukkunud üle 9000 inimese. Humanitaarabi vajab hinnanguliselt üle viie miljoni inimese. Ukrainast on juba lahkunud 1,1 miljonit, riigis on veel 1,6 miljonit sisepõgenikku. See on hind, mida Ukraina rahvas on maksnud oma vabaduse eest. See on kontekst, milles Ukraina valitsus üritab ellu viia reforme. Me ei tohi ka unustada, et kahe aasta tagused Maidani sündmused algasid sellest, et Ukraina rahvas soovis elada vaba rahvana vabas riigis. Nad soovisid teha seda, mis neil ei õnnestunud päriselt 20 aastat tagasi. Ukraina rahvas avaldas soovi luua euroopalikke väärtusi ja õigusi austav ühiskond. Ukrainlaste püüdlused integreeruda Euroopa suunal on väga suur tunnustus kogu Euroopa Liidule. See tõestab, kui tugev on Euroopa kuvand demokraatlike väärtuste kandjana.
Teine Maidan pani kohustused ka Ukraina juhtkonnale. Ukraina tulevikku ei otsustata esmajärjekorras lahinguväljal. Ukraina tuleviku kindlustavad edukad reformid. Märkimisväärseid edusamme on tehtud majanduses, panganduses ja energeetikas. Ma saan aru Ukraina keerulisest olukorrast, kuid ikkagi ootaksin Ukraina valitsuselt rohkem. Kui Ukraina ei suuda vabaneda korruptsioonist ega luua õigusriiki, siis reformid ebaõnnestuvad.
Eesti on valmis Ukrainat reformide elluviimisel jätkuvalt toetama. Ukraina on Eesti jaoks pikaaegne ja prioriteetne arengukoostöö partnerriik, kelle toetamist jätkame ka sel aastal. Eesti kolm esmatähtsat valdkonda arengukoostöös Ukrainaga on käesoleval aastal demokraatia areng, heade valitsemistavade juurutamine ning ettevõtluskeskkonna ja hariduse toetamine. Rõhutan, et arengukoostöö on Eesti välispoliitilises mõtlemises vahend, millel on otseselt julgeolekut kandev iseloom.
Ukraina aitamisega seondub üheselt ka Euroopa Liidu idapartnerluspoliitika. See on olnud ja jääb Eesti välispoliitika keskmesse. Täna saame rääkida ka edulugudest. Juba kaks aastat on Moldoval olnud viisavabadus Euroopa Liiduga. Selles suunas liiguvad ka Gruusia ja Ukraina. Kõik kolm riiki rakendavad assotsieerimislepingut, mis on oluline teekaart reformiprotsessile ning toob need riigid Euroopale lähemale.Eesti seisukoht on, et Euroopa Liit peab jätkama avatud uste poliitikat. Euroopa Liiduga integreerumine on ainuke poliitika, mis tagab edu Balkanil ja idapartnerlusriikides. Kõigil rahvastel, kes suudavad täita seatud kriteeriume, peab olema võimalus soovi korral Euroopaga lõimuda. Sellest paremat naabruspoliitikat ei ole me suutnud seni välja mõelda.
Me peame olema valmis ka ajutiseks paigalseisuks või isegi tagasilöökideks. Meil ei tohi tekkida väsimustunnet. Meie toetus idapartnerite demokraatlikele reformidele ja Euroopa Liidu integratsioonile peab olema kindel, süsteemne ja järjepidev. Viimased aastad ei ole olnud Moldovale lihtsad. Viieteist kuuga on Moldovas vahetunud kuus valitsust. Praeguse valitsuse ametisse astumist 20. jaanuaril s.a saatsid kümnete tuhandete osalejatega protestid. Moldova valitsus on lubanud jätkata reforme, võidelda korruptsiooniga ja viia lõpule panganduskriisi lahendamine.
Eile kohtusin ma Gruusia välisministriga, kes tänas Eestit toetuse eest – nii poliitilise kui ka rahalise toetuse eest. Eesti on Gruusiale elavaks eeskujuks, et demokraatlikud reformid on tehtavad, kui poliitikud kuulavad rahvast ning seavad riigi ja rahva huvid kõrgemaks isiklikest, sh ärilistest huvidest. Lisaks Moldovale, Gruusiale ja Ukrainale on oluline jätkata suhete arendamist teiste partnerriikide – Valgevene, Armeenia ja Aserbaidžaaniga –, kes ei soovi assotsieeruda Euroopa Liiduga, vaid on huvitatud valdkonnapõhisest koostööst. Iga riik peab olema oma valikutes vaba. Euroopa Liit peab idapartnerluse raames riikidele suunatud poliitikat enam ja paremini eristama ning pakkuma individuaalseid koostöövõimalusi. Uued kriisid Euroopas ja selle naabruses on viinud tähelepanu muudele ja hetkel olulisematena tunduvatele probleemidele. Selles valguses on hädavajalik jätkata idapartnerluse kui asjakohase poliitika elluviimist, sest seegi on osa regiooni julgeolekust. Euroopa tähelepanu tuleb hoida idapartnerlusriikidel ja lõimida neid õigusriigi valdkonnas.
Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meile meeldib tugev, kasvav ja laienev Euroopa Liit. Veel viis või kuus aastat tagasi tundus mõnelegi, et just selline Euroopa Liit ongi – nüüd ja alati. Kahjuks on alates viimasest suurest majanduslangusest ja eurokriisist väljakutsed pidevalt suurenenud. 2015. aasta läheb ajalukku jõhkrate terroriaktidega Euroopa südames Pariisis – jaanuaris Charlie Hebdo toimetuse ründamine, novembris rünnakud rahvusstaadionil, Bataclani teatris, tänavatel ja kohvikus. Need rünnakud tuletasid väga julmalt ja veriselt meelde, et terroristid ei halasta kellelegi ega millelegi. Nende eesmärk on saavutada poliitilisi eesmärke vägivallaga ning külvata hirmu ja vihkamist. Esmakordselt Euroopa Liidu ajaloos palus üks riik, Prantsusmaa, abi Lissaboni lepingu artikli 42 lõike 7 alusel, mis puudutab Euroopa Liidu riikide sõjaliste, poliitiliste ja tsiviilvahendite kasutamist, et abistada liikmesriike, kelle vastu on toime pandud relvastatud rünnak. Vastuseks väljendasid liikmesriigid, sh

Eesti, solidaarsust ning pakkusid Prantsusmaale abi.
Pariisi rünnakute eest vastutav terroristlik organisatsioon Daesh on kuulutanud välja kalifaadi, vallutanud umbkaudu kolmandiku Iraagi ja Süüria territooriumist ning üritab laiendada oma tegevust Liibüasse. Terrorismil ei ole õigustust ja terrorismi vastu tuleb võidelda – globaalselt ja koordineeritult, kasutades kõiki võimalikke vahendeid, sh sõjalisi, terroristide finantseerimise takistamist ja sotsiaalmeediat.
Eesti osaleb USA juhitavas 65-liikmelises rahvusvahelises koalitsioonis. Eesti on Daeshi-vastase koalitsiooni militaarabi töörühma liige. Oleme toetanud Daeshi-vastast võitlust relvade ja laskemoonaga. Kavatseme osaleda Iraagi relvajõudude väljaõppes sõjaliste instruktoritega. On väga positiivne, et Daeshi-vastase koalitsiooniga on liitunud regiooni riigid, sh Araabia Ühendemiraadid, Saudi-Araabia, Jordaania ja Maroko. On äärmiselt kahetsusväärne, et Venemaa sõjaline tegevus Süürias on tekitanud lisakannatusi Süüria rahvale ja lükanud rahuläbirääkimised ummikusse.
Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie endi teha on see, kas me laseme ennast mõjutada ja hirmutada terroristidest. On õnnelik juhus, et siiamaani ei ole terroristide ohvriks langenud mitte ükski meie kaasmaalane. Ma kutsun üles mitte alluma terroristidele, vaid elama, töötama ja reisima nii, nagu me oleme harjunud seda tegema. Samas kutsun üles valvsusele ja ettevaatlikkusele. Ma kutsun üles mitte tõmbama võrdusmärki terroristide ja sõjapõgenike, terroristide ja kõigi islamiusuliste vahele. Ma kutsun üles astuma vastu kõigile katsetele õhutada vaenu ja vihkamist ning mitte muutuma tööriistadeks terroristide ja teiste vaenuõhutajate kätes. Teeme kõik selleks, et terrorism ei muutuks uueks normaalsuseks. Vabadus ja inimlikud väärtused on võimsamad ja tugevamad kui terrorism.
Religioossest radikaliseerumisest ja terrorismist lähtuvat ohtu võimendab oluliselt läbikukkunud riikide hulga suurenemine viimaste aastate jooksul. Usulisel äärmuslusel ei oleks sellist võimalust, kui radikaalsete ideoloogiate levikule ei looks eeldusi poliitilised, majanduslikud, usulised ja etnilised konfliktid ning segadused. Tänase seisuga on raske ennustada, millal võiksid lõppeda otsesed konfliktid Süürias, Iraagis, Jeemenis ja Liibüas. Iraani tuumalepe loob eeldused poliitilise protsessi alguseks. See lepe on kahtlemata viimaste aastate rahvusvahelise diplomaatia võit. Kuid mitte miski ei ennusta kiiret ja toimivat poliitilist protsessi nimetatud piirkonnas. Juba toimiva relvarahu saavutamine Süürias oleks omaette suur läbimurre. See tähendab, et lähiaastatel ebastabiilsus Euroopa Liidu lõunanaabruses ei kahane. Euroopa Liit peab pöörama nendele konfliktidele tõsist tähelepanu. Esialgu oleks edu seegi, kui läbikukkunud riikide hulk ei suureneks. Ebastabiilsus Euroopa Liidu naabruses tähendab ebastabiilsust ja survet ka Euroopa Liidu piiridele.
Möödunud aastat märgistab kasvanud põgenike tulv. Euroopasse jõudis üle miljoni migrandi. Niisuguseid arve nähti viimati Balkani kriisi aegadel. Kuid rändekriis tuleb panna perspektiivi. Tegemist pole üksnes lähteriikide ja Euroopa probleemiga, vaid globaalse teemaga. Maailmas on tänase seisuga 250 miljonit inimest, keda määratletakse rahvusvahelise migrandina. 86% nendest asub arengumaades. Need, kes räägivad siin Maarjamaal massiimmigratsioonist, kas eksivad või eksitavad. Süüria kodusõda on tootnud rohkem kui neli miljonit pagulast. Kuid tegemist ei ole Euroopa jaoks ületamatu kriisiga. 500-miljonilise elanikkonnaga Euroopa Liidule on miljon põgenikku 0,2% liidu elanikkonnast. Võrdluseks, Jordaanias on eri aegade kriiside põhjustatud immigrantide arv 56% elanikkonnast, Süüria kriisi tõttu on viimastel aastatel lisandunud veel 20%.
Kui veel mõned aastad tagasi oli Lähis-Idast ja Aafrikast Lõuna-Euroopasse tulnud paadipõgenikud üksikute Euroopa Liidu riikide mure, siis nüüd on migratsioonikriis kogu Euroopa teema. Kaksteist aastat Euroopa Liidu liikmena on õpetanud, et kui tahame, et meid kuulatakse ja toetatakse küsimustes, mis teevad meile muret, siis peame olema valmis kuulama ja toetama oma partnereid küsimustes, mis on neile olulised. Nüüd on just see aeg, kui oodatakse abi ka meilt. Me peame näitama, et oleme võrdväärne osa Euroopast.
On kahetsusväärne, et Euroopa Liit ei ole suutnud viia ellu poliitilisi otsuseid põgenike ümberpaigutamiseks. On häbiväärne, et me oleme suutnud ümber paigutada vähem kui 500 sõjapõgenikku. See on vastutustundetu põgenike suhtes, kes põgenevad, kartes oma elu pärast, kes otsivad rahu ja kelle ainus soov on kasvatada rahulikus kohas oma lapsi.
Toon mõned konkreetsed näited, mida me peame rändekriisiga tegelemisel oluliseks. On tähtis, et Euroopa Liidus ning rändekriisi teiste osalistega juba tehtud otsused viidaks kiirelt ja tõhusalt ellu. Nimetagem siin näiteks esmaste vastuvõtukeskuste töölesaamist ja tulijate ümberpaigutamise küsimusi. Samuti peame oluliseks, et peale otseste tagajärgedega tegelemise tuleb tõhustada tagasisaatmis- ja tagasivõtmispoliitikat ning anda kolmandatele riikidele selge sõnum: rahvusvahelist

kaitset mittevajavad isikud saadetakse tagasi. See ei tähenda Euroopa, sh Eesti uste lõplikku sulgemist ja selja pööramist, vaid kehtivate reeglite järgimist. Me oleme alati võtnud vastu isikud, kes soovivad tulla Eestisse tööle, külla või õppima, ning teeme seda kehtiva korra järgi ka edaspidi. Ei Eesti ega muu Euroopa ei saa olla olemuselt suletud ja ksenofoobne.
Rändekriisi ohjamisel on tähtis takistada inimkaubitsemise ja inimeste elu ohtu seadvate kuritegelike võrgustike tegevust. Seepärast toetame Vahemere keskosas Euroopa Liidu sõjalise mereoperatsiooni EUNAVFOR Med Sophia järgmistesse etappidesse siirdumist. Täna arutavad NATO kaitseministrid, mismoodi saab NATO panustada võitlusesse inimkaubanduse vastu Vahemerel, Egeuse merel.
Euroopa Liidu ühtsuse suurim katsumus rändekriisi kontekstis on ühise piirikaitse tugevdamine ja Schengeni lepingu säilitamine. Ma mõistan riikide soovi sulgeda ajutiselt oma piirid, et saada migratsioon kontrolli alla. Kuid see saab olla ainult ajutine lahendus, kui me ei soovi Schengeni süsteemi kokkukukkumist. Schengeni leping on üks Euroopa Liidu sümbolitest, mis sümboliseerib vaba liikumist 26 Euroopa riigi vahel. Aga Schengeni leping on ka palju enamat, sellel on asendamatu praktiline väärtus. Iga aasta ületavad inimesed Euroopa Liidu sisepiire umbes 1,3 miljardil korral. Igal aastal veab umbes 57 miljonit veokit üle Euroopa Liidu sisepiiride ligikaudu 2,8 miljardi euro väärtuses kaupu. Seepärast peame tegema kõik, et ennetada Schengeni kokkuvarisemist. Vajaduse korral peame olema valmis Schengeni lepingut muutma, kui see on vaba ja turvalise liikumise hind.
Euroopa Liidu välispiir peab hakkama toimima ja pidama vastu mis tahes ebaseaduslikule piiriületusele. Seepärast toetame uue piirivalveagentuuri algatuse kiiret edendamist. Samuti toetame Euroopa Liidu lisapiirivalverühmade loomist. Vastasime Sloveenia abipalvele, kui nad palusid saata appi politseiametnikke, et tegelda põgeniketulvaga ja tagada kord. Samuti saatsime Frontexi kaudu Kreekasse abijõude. Tervikuna osalesime möödunud aastal 15 Frontexi operatsioonil ja samal määral või võimaluse korral suuremalgi määral soovime jätkata osalemist ka sel aastal.
Üheskoos peame kindlustama Euroopa Liidu välispiiri, peatama kuritegeliku inimkaubanduse Vahemerel ja leidma turvalised kodud sõjapõgenikele. Oleme solidaarsed Euroopaga. Euroopa ees on ka lisaülesanne − integreerida põgenikud meie ühiskondadesse. Euroopas on millegipärast sageli arvatud, et teised võtavad meie ühised väärtused ja põhimõtted kuidagi iseenesestmõistetavalt vastu. See peaks justkui olema loomulik. Meie oma kogemus õpetab, et integratsioon võib olla väga pikaajaline ja keeruline protsess. See nõuab kannatlikkust, lugupidamist, aga ka järjekindlust. See on väga suur katsumus olukorras, kus Euroopa majandused ei kasva just väga kiiresti.
Põgenikekriisile lahendusi otsides rõhutan viimase olulise mõjufaktorina koostööd Türgiga. Eesti on alati toetanud Türgi ja Euroopa Liidu sidemete tihenemist. Nüüd peab see koostöö jõudma täiesti uuele tasemele. Me peame liikuma siin edasi nii kontrollimatu migratsiooni ohjeldamisel kui ka Türgi Euroopa-suunalise integratsiooni teemadega. Lisaks Türgile tuleb meil ja meie Euroopa-partneritel töötada põgenikekriisi leevendamise ja lahendamise nimel Liibanonis ja Jordaanias.
Pagulaskriisi teemat kokku võttes pean seda üheks tõsisemaks väljakutseks, mis kunagi Euroopa Liidul on tulnud lahendada. Kombineerituna teiste probleemidega on selge, et lähimate aastate jooksul peavad liikmesmaad langetama väga keerulisi otsuseid väga kiiresti. Siiani oleme Euroopa probleemidega tulnud toime ainult tänu sellele, et oleme suutnud säilitada Euroopa ühtsuse kõige tähtsamates küsimustes.Ma olen täna Euroopa tuleviku osas optimistlik. Selleks annab põhjust teadmine, et Euroopa liidrid tegelikult teadvustavad endale, mis on kaalul. Euroopa Liidu praeguste toimepõhimõteteni jõudmine on olnud suur pingutus. Targad inimesed ja juhid oskavad seda hinnata. Meenutage, milline oli Euroopa enne 1945. aastat või 1991. aastal.
Eurokriisi puhkedes väitsid paljud, et eurot päästa ei ole võimalik. See oli lihtne majanduslik kalkulatsioon, mis ei arvestanud Euroopa võimekust protsesse hallata. Aga just tänu otsustajate tahtele, ja kindlasti ka rahva enamuse toetusele, õnnestus euro toimiva valuutana säilitada. Ma näen, et tahe Euroopa Liiduga jätkata on siiamaale selgelt olemas. Seepärast väidan, et me saame ka praegu väljakutsetega hakkama.Ühtsuse olulisust kriitilistel aegadel on võimatu üle hinnata. Oleme Euroopas ja Eestis olnud ühtsed mitte ainult millegi vastu võideldes, vaid ka väärtuste eest seistes. Märgilise tähendusega oli see siis, kui kogu Euroopa Liit seisis meie kodaniku Eston Kohvri vabastamise eest.

10:12 Esimees Eiki Nestor
Hea minister, kas te vajate lisaaega?

10:12 Välisminister Marina Kaljurand

Kas ma tohin nüüd veel seda küsida? Jah, ma palun lisaaega!

10:12 Esimees Eiki Nestor
Anname. Palun!

10:12 Välisminister Marina Kaljurand
Aitäh! Euroopa ühtsuse säilitamise ja tuleviku seisukohalt on väga tähtis vältida Euroopa Liitu lagundavate protsesside tekkimist. Ärme unustame, et Euroopa Liit on eelkõige ühine majandusruum, mis saab toimida ja areneda ainult ühistest väärtushinnangutest lähtudes. Eesti jaoks oleks Suurbritannia lahkumine Euroopa Liidust kurb sündmus. Referendum on Ühendkuningriigi siseasi ning see küsimus sealse rahva otsustada. Eesti aga kindlasti ei soovi ühe oma olulisema julgeolekupoliitilise partneri lahkumist Euroopa Liidust. Kreeka ja euroala küsimuses soovime, et Kreeka toimiks edaspidi rahaliidus edukalt. Eesti jaoks on oluline, et ühtegi kriisi ei lahendataks Euroopa Liidu ühtsuse hinnaga. Ühtne ja tugev Euroopa Liit on Eesti eluline huvi.
Ülalöeldu taustal lubage mul meenutada Euroopa Ülemkogu presidendi Donald Tuski aasta tagasi Euroopa Parlamendi ees öeldut: "Euroopa ei ole vana, kurnatud või viljatu. Euroopa on noor, dünaamiline ja elujõuline. Meie kontinent on elamiseks parim paik maailmas." Peaksime endale sagedamini meenutama, et Eesti on osa sellest maailma parimast kontinendist, mille majanduse käekäik on meie asi nii heas kui ka halvas.
Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie regionaalse julgeoleku tugevdamisel on väga olulisel kohal Eesti koostöö Läänemere regioonis. Väga palju sellest koostööst jääb Euroopa Liidu raamidesse. Meie diplomaatia ja välispoliitika jätkavad jõupingutusi regionaalsete projektide ning kahepoolsete suhete arendamiseks. Balti koostöö on ja jääb meile alati eriliseks. Olen veendunud, et kõigi Balti riikide huvides on veelgi tihedam läbikäimine Põhjamaade ja Poolaga. Läänemere regioon on meie jaoks kõige olulisem majandusruum. Põhjala on ajalooliselt tuntud kui innovaatiline ja moodsaid tehnoloogiaid kasutav piirkond. E-lahenduste rakendamine oleks üks võimalus vähendada bürokraatlikke takistusi riikidevahelises majanduslikus läbikäimises ja koostöös. See kiirendaks märgatavalt riikidevahelisi majandussuhteid ning annaks lisaimpulsi majanduskasvuks regioonis.
Eesti julgeolek sõltub peale eelmainitu veel väga paljudest teistest komponentidest, sh Eesti mainest, Eesti majanduse edukusest, tulemuslikust väliskaubanduspoliitikast, läbimõeldud energiapoliitikast, arengukoostööst, äridiplomaatiast. Eesti on alati olnud ja jääb liberaalse turumajanduse toetajaks, Euroopa Liidu – Kanada, Euroopa Liidu – USA vabakaubanduslepingute toetajaks.
Meie julgeolek sõltub ka sellest, kuidas suhtume demokraatiasse ja õigusriiki, inimõigustest kinnipidamisse ja sallivusse. Euroopa väärtused on need, et kedagi ei diskrimineerita tema rahvusest, religioossetest tõekspidamistest, soost, rassist ja seksuaalsest sättumusest lähtuvalt. Eesti jaoks on peamine tugineda väärtusmaailmale, kus reeglid ja kokkulepped kehtivad ning austatakse inimväärikust.
Head kuulajad! Oma esimest välispoliitika kõnet siin teie ees lõpetades tahan rõhutada veel kord kõige olulisemat, mida soovisin teile öelda. Esiteks, järgmised aastad nõuavad Eesti välisteenistuselt tööd meie julgeolekukeskkonna stabiilsuse nimel. Me töötame NATO edasise tugevdamise heaks. Teiseks, meie tähelepanu keskmesse jääb Vene-Ukraina konflikt ning me peame oma suurimaks prioriteediks Ukraina toetamist territoriaalse terviklikkuse taastamisel ja suveräänsuse kindlustamisel. Kolmandaks, meie järgmiste aastate prioriteediks on rändekriisi ohjamine ja lahendamine Euroopas.
Eesti on olnud edukas, sest meie välispoliitilised prioriteedid on olnud selged ja kindlad. Me ei ole lasknud sisepoliitikal mõjutada oma välispoliitilist kurssi ega toonud välispoliitikat ohvriks sisepoliitikale. Taasiseseisvunud Eesti esimene välisminister Lennart Meri on öelnud, et kõigist raskustest hoolimata on Eesti õppinud selgeks ühe olulise tõe: kui tahad, et sind koheldakse riigina, siis tuleb ka käituda riigina. Ma täiendaksin seda: kui me tahame, et meid koheldakse usaldusväärse ja vastutustundliku riigina, siis tuleb selliselt ka käituda. Seda ootavad meilt Eesti inimesed, seda ootavad meie liitlased, partnerid ja sõbrad. Ainult nii saame kindlustada oma julgeolekut, ainult nii saame kindlustada, et me ei ole kunagi enam üksi. Ainult nii saame anda oma lastele edasi parema Eesti, parema Euroopa, parema maailma.
Tänan tähelepanu eest ja palun vabandust, et läksin üle aja!

10:48 Esimees Eiki Nestor
Ja nüüd küsimused. Valdo Randpere, palun!

10:48 Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Need suured teemad ja suured välispoliitilised prioriteedid said mulle täiesti selgeks. Aga mul on mõned väiksed küsimused. Kuna ma tohin esitada ainult ühe küsimuse, siis ma valisin neist enda jaoks kõige olulisema. Ma tahaksin kuulda teie käest natukene pikemat selgitust selle kohta, mis on juhtunud meie laevakaitsjatega Indias. Alates sellest, et praeguses meediakäras on mul juba ebaselgeks muutumas see, mille eest nad vahistati, mille eest nad süüdi mõisteti, mille eest nad õigeks mõisteti – või vastupidises järjekorras – ja mis saab edasi. Loomulikult tahaksin lõpuks kuulda ka seda kinnitust, et Eesti Välisministeerium on teinud ja teeb kõik temast oleneva, et Eesti laevakaitsjad kiiresti koju tagasi saaksid.

10:49 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid selle küsimuse eest! Alustuseks ma tahan öelda, et Eesti kodanike ja meie kaasmaalaste õiguste kaitsmine, nende esindamine välismaal on ja jääb Eesti prioriteediks, Välisministeeriumi prioriteediks, selles ei ole mingisugust küsimust. Me tegeleme iga päev sisuliselt nelja konsulaarjuhtumiga.

Kui tulla selle konkreetse juhtumi juurde, siis tõepoolest, 14 meie kodanikku on süüdimõistva otsuse alusel Indias vanglas. Protsess on kestnud ligi kaks aastat. Selle aja jooksul on erinevad kohtuinstantsid neid süüdi mõistnud, õigeks mõistnud ja siis jälle süüdi mõistnud. Praegu tehtud kohtuotsuse kohta olen juba avalikult öelnud ja kordan seda ka praegu, et me ootasime positiivsemat otsust. Selle aluseks oli hinnang meie advokaatidelt, kes rääkisid, et Eesti kodanikud, laevakaitsjad, ei ole süüdi nendes kuritegudes, milles neid süüdistatakse. Tegelikkus on see, et nad jäid süüdi kõige keerulisema paragrahvi alusel, milleks on laeva pardal relva omamine ilma vastava loata. Mis saab edasi? Meie konsul suhtleb iga päev laevakaitsjatega, kes viibivad praegu vanglas. Ta teeb nende elu seal nii mugavaks, kui ta saab, alustades madratsite viimisest ja lõpetades täiendava toidu, medikamentide jm viimisega ning omastega sidepidamisega. Laevakaitsjad on öelnud, et nad kaebavad kohtuotsuse edasi. Nende advokaadid on valmistanud ette kohtuotsuse edasikaebamise ja nüüd nad ootavad menetlust järgmises kohtuinstantsis, kuhu nad edasi kaebasid.

Samal ajal valmistab Välisministeerium ette teisi lahendusi. Teiste lahendustena võivad kõne alla tulla armuandmine, milleks tuleb esitada palve. Selle palve võib esitada välisminister ja võivad esitada laevakaitsjad ise, aga oluline on, et selleks ajaks oleks kohtuotsus jõustunud. Antud juhul seda teha ei saa, kuna nad kaebasid edasi. Teine variant, mida me ette valmistame, on vangide vahetamise leping. Jah, ma ütlen vangide vahetamise leping, sellepärast et Justiitsministeeriumi esialgse analüüsi põhjal on sama kuritegu karistatav ka Eestis. Kui see tegu oleks toime pandud Eesti territooriumil, Eesti territoriaalvetes, oleks samamoodi järgnenud kinnipidamislik karistus. Me oleme Indiaga vangide vahetamise lepingus sisuliselt kokku leppinud ja mingil hetkel pakume seda oma kaasmaalastele. See on üks valik. On nende otsustada, kas nad jätkavad kohtumenetlust, mille tulemust on praktiliselt võimatu prognoosida, mille kestust on võimatu prognoosida, või nad lepivad sellega, et nad saavad tulla Eestisse ja kanda puuduva karistuseosa Eestis. Aga ma tahan veel kord üle kinnitada, et me suhtleme iga päev nii nendega kui ka nende lähedastega, informeerime neid toimuvast. Praegu me teame, et nad on otsuse edasi kaevanud ja nende advokaadid valmistavad ette edasikaebamist kõrgema astme kohtusse. Mida iganes nad teevad, mis iganes otsuse nad vastu võtavad, me toetame neid ja aitame neid. Oleme neid siiamaani erandkorras aidanud tagatiseta laenuga ehk oleme neile välja andnud tagatiseta laenu suurusjärgus 120 000 eurot, mis on Eesti praktikas erakordne asi. Aga me oleme arvestanud selle asja erandlikkust: 14 Eesti kodanikku on kaugel kodumaast, kultuuriliselt ja olmeliselt väga rasketes tingimustes. Meie eesmärk on teha kõik, et nad saaksid pöörduda tagasi kodumaale.

10:53 Esimees Eiki Nestor

Imre Sooäär, palun!

10:53 Imre Sooäär

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Austatud välisminister! Ajalimiit ei võimalda paraku kõigil teemadel peatuda, aga oma kirjalikus ülevaates te mainisite ka globaalset eestlust. Nimelt, erinevatel andmetel on maailmas praegu ligi 100 000 Eesti kodanikku. Täpset arvu ei tea keegi, sellepärast et nad ei ole kohustatud ennast välisesindustes registreerima. Ometi on meie kogukonnal maailmas tohutu

potentsiaal, et Eesti edule kaasa aidata. Läbi nende võrgustike oleks meil võimalus uusi turge võita, tutvustada Eestit kui reisisihtkohta. Kõike seda diplomaadid meie välisesindustes üksinda ei jõua. Mida on Välisministeeriumil kavas teha, et väliseesti kogukonda paremini Eesti Vabariigi teenistusse kaasata ja neile võimalus anda? Möödunud sajandil oli neil oluline roll, aitamaks kaasa Eesti iseseisvumisele, nüüd ootavad nad uusi väljakutseid. Mida te isiklikult arvate, kas välismaal elavad Eesti kodanikud ja nende järeltulijad võiksid säilitada Eesti kodakondsuse? See annaks nendele veel suurema stiimuli. Läti on seda juba teinud, lubades valiku alusel teatud riikide puhul topeltkodakondsust ...

10:54 Esimees Eiki Nestor
Aitäh, Imre!

10:54 Imre Sooäär
Miks ei võiks Eesti seda teha?

10:54 Välisminister Marina Kaljurand
Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan selle küsimuse eest! Jah, tõepoolest, hinnanguliselt elab väljaspool Eestit praegu 120 000 – 200 000 Eestist pärit inimest. See on väga hinnanguline, kuna ametlikult me saame tugineda rahvastikuregistri andmetele ja kellelgi ei ole tõepoolest kohustust ennast registreerida. Ma olen teiega väga nõus, et välismaal elavad eestlased ja meie kaasmaalased on väga suur potentsiaal Eesti tutvustamisel, eesti kultuuri tutvustamisel. Tänapäeva globaalses maailmas, kus järjest rohkem inimesi elab välismaal, on see potentsiaal eriti suur. Meie saatkonnad suhtlevad pidevalt väliseesti organisatsioonidega. Meie saatkondadel on olemas oma listid välismaal elavatele inimestele kultuuriinformatsiooni ja ka väga praktilise informatsiooni edastamiseks, olgu siis passi või ID-kaardiga seotud või teiste toimingute kohta. Kui me vaatame ringi, siis kes on Eesti rahvusvaheliselt tuntuks teinud? Need ongi valdavalt eestlastest kultuuritegelased, sportlased. Neid usutakse palju rohkem kui diplomaate, kui nad Eestist räägivad. Mina nimetan neid alati Eesti Vabariigi suursaadikuteks riikides, kus nad elavad, kus nad töötavad ja kus nad Eestit tutvustavad.
Mida me edaspidi teeme? Praegu me töötame veel globaalsete võrgustikega. Me oleme Välisministeeriumis alustanud selliste võrgustike loomist, kuhu inimesed oleksid koondatud juba rohkem huvidepõhiselt: äriinimesed, inimesed, kes soovivad Eestisse investeerida või Eestiga äri ajada, kultuuriinimesed, kellega me saame vahetada rohkem kultuurialast informatsiooni. Oleme toetanud Eesti koole, teeme seda koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Kultuuriministeeriumiga. Meie roll on ka tutvustada väliseestlastele, väljaspool Eestit elavatele kaasmaalastele, millised on võimalused tulla Eestisse õppima, eesti keelt õppima jne. Mina usun, et sõpru pole kunagi liiga palju. Ma olen näinud väga erinevaid eestlasi, kes elavad välismaal. Olen näinud teise põlvkonna eestlasi, kes ei räägi enam eesti keelt. Olen näinud neljanda põlvkonna eestlasi, kes on suurimad Eesti patrioodid, hoiavad eesti keelt ja kultuuri. Ma leian, et jah, me peame võimaldama sünnijärgsetele Eesti kodanikele kodakondsuse ka siis, kui nad elavad väljaspool Eestit, nii nagu seda teevad järjest rohkemad riigid maailmas. Pigem olgu topeltkodakondsus, kui et ei ole üldse kodakondsust. Väikese riigina me peame eriti hindama iga inimest, kes on meie sõber, meie kodanik, meie kaasmaalane, kes aitab meid maailmas tutvustada, kes on juba teinud selle nimel suurepärast tööd ja jätkab seda.

10:57 Esimees Eiki Nestor
Aadu Must, palun!

10:57 Aadu Must
Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud välisminister! Te rääkisite väga sümpaatselt idapartnerlusprogrammist, mis on ka üks Eesti eesistumise aja prioriteetidest. Nagu ma aru saan, ei puuduta see mitte ainult Välisministeeriumi tegevust, vaid ka teisi valdkondi, näiteks teaduskoostöö suunda. Just selles valdkonnas on Eestil olulisi eeldusi, võimekust, kui soovite, missioonitunnet ja tulemusi. Aga andke head nõu, mida öelda näiteks Haridus- ja Teadusministeeriumi valdkonnas mõnele juhtivale ametnikule, kes teatab oma alluvale, kes on viinud läbi traditsioonilise

idapartnerlusprogrammi koostöös Gruusia, Ukraina, Moldova jt riikidega, et ta liigub täiesti vales suunas, ta tuleb päevapealt lahti lasta ja olgu kohe lahkumisavaldus laua peal pandud. See on lugu elust enesest. Kas see näitab, et Eestis on mitu poliitikat, või ajab mõni ametkond oma välispoliitikat?

10:58 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid küsimuse eest! Ma ei oska seda konkreetset juhtumit kommenteerida. Ma võin lihtsalt öelda, et idapartnerlus on meile oluline. Meie moraalne kohustus on aidata ja toetada neid riike, kes soovivad läbi viia demokraatlikke reforme, kes soovivad lähemat suhtlemist, integratsiooni Euroopaga, nii nagu on aidatud meidki. Me ei oleks saavutanud edu, kui meie naabrid ja teised demokraatlikud riigid ei oleks 1990. aastate alguses toetanud meid rahaliselt, ekspertidega, nõuga, poliitiliselt. Te nimetasite praegu Gruusiat. Ma kohtusin eile Gruusia välisministriga, kes ütles, et ta ei tea Gruusias mitte ühtegi valdkonda, kus ei tehtaks koostööd Eestiga. Nii et ma väga loodan ja ma tean, et Eesti ministeeriumid teevad koostööd. Arengukoostöö ei tähenda mitte ainult Välisministeeriumi, arengukoostöö tähendab ka teiste ministeeriumide kaasamist. Näiteks võtab Gruusia üle meie maksusüsteemi – väga tihe koostöö Rahandusministeeriumiga. Põllumajandusministeerium on aastaid toetanud Gruusiat vabakaubanduslepingu rakendamisel ja toiduohutuseks vajalike struktuuride ülesehitamisel. Nii et mina julgen veel kord kinnitada, et idapartnerlus on meile oluline, me tegeleme sellega, jätkame sellega tegelemist ja kutsume kõiki üles osalema Välisministeeriumi väljakuulutatavatel arengukoostöö konkurssidel, kus kõik saavad esitada projekte ja viia ellu oma mõtteid, kuidas idapartnerlusriike paremini aidata.

11:00 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

11:00 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud välisminister! On üks selline ütlus, et rahvusvahelised suhted on tegelikult oma tahtmise läbiviimine teise osapoole suhtes, kas siis vabatahtlikult või mittevabatahtlikult. Jõuvõtted ehk see viimane variant ei kuulu Eesti välispoliitika arsenali. Mis on need tugevused, millega väiksem riik, kes on sageli kiirem tegutseja, saab rahvusvahelistes suhetes oma tahtmist läbi viia? Üks lisaküsimus ka. Te olete väga suurte kogemustega diplomaat. On kindlasti huvitav kuulda, mis isikuomadused aitavad selles järjest keerukamaks muutuvas globaalses maailmas ennast maksma panna. Suur tänu ette!

11:01 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid selle küsimuse eest! Väga huvitav küsimus. Eesti välispoliitikat või Eesti välissuhtlemist on tihti süüdistatud selles, et meil ei ole enam suurt mõtet, mida ellu viia. Ma ei ole sellega absoluutselt nõus. Muutunud on meetodid, millega me oma välispoliitikat ellu viime. Jah, meil ei ole enam sellist eesmärki, nagu oli 1990. aastate alguses – liitumine Euroopa Liidu ja NATO-ga –, ning ma väga loodan, et need eesmärgid meil enam kunagi tagasi ei tule. Aga see, mida me saame teha ja mismoodi me saame oma välispoliitikat ellu viia, on teha koostööd liitlaste ja partneritega. See tähendab, et meie hääle asemel kõlab 28 häält. See on ka põhjus, miks meie tegevus on suunatud sellele, et leida kompromisse Euroopa Liidus ja NATO-s. Me oleme orienteeritud sellele, et Euroopa Liit ja NATO püsiksid ühtsena, tugevana ja annaksid välja ühtset, arusaadavat, selget sõnumit. Selle nimel me iga päev ka töötame. Kui ma vaatan, kuidas Euroopa Liit ja NATO on suhtunud praegusesse julgeolekuolukorda, kui ma vaatan liitlasi meie territooriumil, kui ma vaatan Euroopa Liidu väga ühest suhtumist sanktsioonidesse, mis on kehtestatud Venemaa agressiooni vastu, siis ma julgen öelda, et me oleme suutnud oma liitlastele, partneritele ja sõpradele oma olukorda selgitada. Ja me jätkame seda selgitamist, diplomaatia on igapäevane töö. Ma arvan, et kuldreegel ongi selline: kui suhtuda sümpaatiaga teiste probleemidesse, püüda koos teistega lahendada nende probleeme, siis saame eeldada, et kui meil on mured, kui meil on probleemid, tullakse ka meile appi. Euroopa Liit ja NATO on näidanud seda kõige ilmekamalt.

11:03 Esimees Eiki Nestor

Aivar Sõerd, palun!

11:03 Aivar Sõerd
Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Austatud välisminister, tänan ka omalt poolt selle sisuka ettekande eest! Te ütlesite ka oma ettekandes, et Läänemere regioon on meie jaoks kõige olulisem majandusruum. Siin on meie tähtsamad ekspordipartnerid ja ekspordist sõltub meie majanduse edukus. Meie ettevõtjad on kindlasti valmis ja suutlikud eksportima konkurentsivõimelist toodangut ka väljapoole seda majandusruumi, Aasia suunal, Aafrika suunal. Kuna ees seisab välisesinduste võrgustiku korrastamine ja koosseisude ülevaatamine, kas te olete mõelnud siis ka selle peale, kuidas suurendada olemasolevate välisesinduste rolli eelkõige meie ettevõtjate toetamisel eksporditurgudel, nendele sisenemisel, kontaktide loomisel ...

11:04 Esimees Eiki Nestor
Küsimus, palun!

11:04 Aivar Sõerd
Millised on võimalused tugevdada saatkondade rolli eksportivate ettevõtete toetamisel?

11:04 Välisminister Marina Kaljurand
Ma tänan teid selle küsimuse eest, lugupeetud Riigikogu liige! Jah, tõepoolest, lähiaegadel me vaatame üle nii Välisministeeriumi funktsioonid kui ka struktuuri. Fakt on see, et me peame tõsiselt mõtlema saatkondade sulgemisele. Siiamaani oleme saatkondi avanud, kuid arvestades praegust rahvusvahelist pilti, arvestades rahalist ressurssi ja inimesi, kes Välisministeeriumis töötavad, me tunneme, et me ei suuda sellist saatkondade võrgustikku enam üleval pidada. Milline saab olema saatkondade võrgustik, selle kavaga ma tulen Riigikogu väliskomisjoni, arutan seda ka teiste Riigikogu liikmetega ja loomulikult valitsuse liikmetega. Aga mis on oluline – Eesti majandushuvide kaitsmine ja esindamine on ja jääb meie prioriteediks, nii nagu on ja jääb meie prioriteediks meie kodanike kaitsmine. Jah, võib-olla tõesti ei kasutata välisesindustes enam ammu sellist mõistet nagu majandusametnik, või kui te vaatate telefoniraamatut, siis majandusametniku nimetus on mõne üksiku diplomaadi nime taga. Aga see ei tähenda, et saatkond ei tegeleks äridiplomaatia ja majandushuvide edendamisega. Seda teeb iga Eesti välisesindus, teeb suursaadik, teevad diplomaadid, kes selles välisesinduses töötavad. Meie diplomaadid teevad seda loomulikult koostöös EAS-iga. Ühed väga tugevad majandushuvide esindamise toetajad on aukonsulid, keda meil on 83 riigis kokku ligi 200. Nende parem kasutamine aitab ka kaasa Eesti majandushuvide edendamisele.
Väga meeldiv on näha, et Eesti ettevõtjad pöörduvad järjest rohkem meie välisesinduste poole. Ma toon teile näiteks lihtsalt paar arvu. 2015. aastal menetleti meie saatkondades 1500 päringut, mille olid esitanud Eesti ettevõtted. Valdavalt oldi huvitatud toidukaupade, põllumajandussaaduste, IT- ja puidutoodete ekspordist. Kui edukad on meie ettevõtted välisturgudel, sõltub väga palju ka ettevõtetest endist. Mida paremini nad on ette valmistatud, mida paremini nad on teinud ära kodutöö, uurinud neid huvitava riigi turgu, seda edukamad saavad nad seal olla. Mida paremini nad on teinud ära kodutöö, seda paremini saame aidata ka meie. Väga palju sõltub küsimusest, milles saatkonna abi palutakse, kui spetsiifiline see küsimus on, kas ta puudutab konkreetset valdkonda või majandusregiooni, konkreetset osariiki Ameerika Ühendriikides, mida iganes. Seetõttu kutsun üles ka ettevõtjaid, enne kui nad välisturule lähevad või saatkondade poole pöörduvad, ära tegema kodutöö, uurima nii palju, kui nad ise saavad, siis on meil kergem aidata ja meie vastused on palju põhjalikumad, asjalikumad ja aitavad ettevõtjaid palju rohkem.
Aga mis ma tahan, et kõlama jääks, on see, et äridiplomaatia on ja jääb Eesti prioriteediks. Isegi kui saatkonnast ei leia diplomaati, kelle nime taha on kirjutatud "majandusametnik", tegeldakse seal ikka majandusküsimustega, teeb seda siis suursaadik või mõni teine diplomaat.

11:07 Esimees Eiki Nestor
Mark Soosaar, palun!

11:07 Mark Soosaar
Lugupeetud välisminister Marina Kaljurand! Kuulates teie suurepärast maailmarahust hoolivat kõnet, mõtlesin ma maailma rahvastele, kelle folkloorist on vist võimatu mitte leida teemat, kus headus, ausus

ja tarkus võidavad kurjuse ja vägivalla. Ja siis ma mõtlesin selle peale, et võib-olla Eesti saatus oleks ka parem läbikäimine oma idanaabriga. Fakt on ju see, et riigivisiite pole presidendid seni teinud. Mida te soovitate uuele, peatselt valitavale presidendile, kas ta peaks tegema riigivisiidi ka oma kolleegile idanaabri juurde? Juhul, kui uus president peaksite olema teie, kas teil jätkuks julgust see asi ette võtta?

11:08 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid selle küsimuse eest! Ma võin kohe öelda, et Eesti huvides on heanaaberlikud, teineteisest lugupidavad ja vastastikku kasulikud suhted kõigi riikidega, kaasa arvatud meie naabritega, kaasa arvatud meie idanaabriga. Meie suhted Venemaaga ei ole praegu sellised, nagu nad võiksid olla, kuid paraku ei ole suhete parandamise võti Eestis. See võti on Venemaal. Niisugused, nagu on Venemaa ja Euroopa Liidu suhted, on ka Eesti ja Venemaa suhted. Mõnes valdkonnas on koostöö peatatud, mõnes valdkonnas on kontaktid alles. Nagu ma ütlesin, dialoogi tuleb pidada, suhtlema ja rääkima peab kõigiga. Aga mis on seejuures oluline? Oluline on see, et enne kui Ukraina terviklikkus, Ukraina iseseisvus ei ole taastatud, ei saa me taastada Venemaaga tavapäraseid, normaalseid suhteid. Me ei saa korrata seda viga, mis tehti siis, kui aastaga unustati sõda Gruusias ja Gruusia okupatsioon.
Mis puudutab kontakte ja suhteid, siis jah, ma olen kohtunud oma Vene kolleegiga. Me arutasime temaga väga konstruktiivselt kõiki meie kahepoolsete suhete küsimusi. Kui ta soovib minuga veel kohtuda, siis olen ma alati valmis seda tegema. Ma arvan, et ei ole oluline, kas ma kohtun temaga Tallinnas, Genfis, Brüsselis või kuskil mujal, sest dialoog, eriti diplomaatide vahel, eriti välisministrite ja välisministeeriumide vahel peab toimuma. Mis puudutab kõrgetasemelisi visiite, siis ma ei kujuta ette, et selline visiit võiks toimuda praeguses olukorras, kus Venemaa on endiselt ettearvamatu ja agressiivne, ei austa endiselt ei demokraatiareegleid ega arvesta Euroopa julgeolekuolukorda.

11:10 Esimees Eiki Nestor

Kalle Laanet, palun!

11:10 Kalle Laanet

Aitäh, austatud esimees! Hea välisminister! Kõigepealt tänan kõne ja sisukate vastuste eest! Minu küsimus puudutab Schengeni viisaruumi säilimist või mittesäilimist. Euroopa Liidu mõttekodades on avaldatud arvamust, et kui taastada piirkonna riikide vahel piirikontroll, siis väheneb kaubanduse maht 10–20% SKT-st ehk 100 miljardit eurot ehk 0,8%. Loomulikult võib seda võrrelda ka kaubanduse 3%-lise maksu kehtestamisega. Samuti on mõned mõttekodade liikmed arvanud, et võib-olla tuleks need liikmesriigid, kes ei suuda Schengeni piiririikidena välispiiri kontrollida, Schengenist välja arvata. Mis te sellest arvate?

11:11 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid selle küsimuse eest! Ma arvan, et Eesti ja Euroopa Liidu huvides on säilitada Schengeni viisaruum kõigi nende riikidega, kes on praegu Schengeni liikmed. Oma sõnavõtus rääkisin ma eurotsoonist, eurotsooni kriisist. Ka siis olid sellised spekulatsioonid, et võib-olla oleks lihtsam, kui mõni riik lahkuks eurotsoonist ja me jätkaks edaspidi ilma selle riigita. Ma tõmbaksin siin paralleeli Schengeniga. Praegu me saame teha veel kõik selleks, et Schengen kokku ei kukuks. Kui selleks tuleb mõningaid sätteid muuta – näiteks muuta Dublini reegleid –, siis ma arvan, et me peame olema valmis selle üle diskuteerima, seda arutama. Ja kui Schengeni püsimise hind on reeglite muutmine, siis ma arvan, et me peame suhtuma sellesse positiivselt. Vaba liikumine – kaupade vaba liikumine, inimeste vaba liikumine – on üks Euroopa Liidu põhiväärtusi. See on üks nurgakive, millel Euroopa püsib, mille üle Euroopa on olnud uhke. Kui Schengen peaks kokku kukkuma, siis on see löök Euroopa Liidu mainele, ja nagu te nimetasite, on sellel ka majanduslikud tagajärjed. Seda ma kindlasti ei toeta. Ma näen, et meil on veel võimalus Schengenit päästa, ja me peame seda tegema. Kui mõned riigid otsustavad praegu ajutiselt piiri sulgeda ja piirikontrolli kehtestada, siis ma arvan, et sellesse tuleb suhtuda mõistvalt. Aga see saab olla ajutine meede, see ei saa olla püsiv meede.

11:13 Esimees Eiki Nestor

Liina Kersna, palun!

11:13 Liina Kersna
Aitäh, hea juhataja! Austatud välisminister! Ma küsiksin Kesk-Aasia teemal. Kesk-Aasia on Euroopa Liidu jaoks energiapoliitiliselt ja julgeolekupoliitiliselt tähtis piirkond. Selle piirkonna stabiilne ja demokraatlik areng on kindlasti ka Euroopa Liidu, sh Eesti huvides. Peaminister Andrus Ansip käis oma ametiajal pea kõikides Kesk-Aasia riikides. Ühe oma käikude põhjusena nimetas ta seda, et selle piirkonna liikmesriigid usuvad meid rohkem kui vanade Euroopa Liidu liikmesriikide juhte, kuna meil on osaliselt ühine ajalugu. Millisena näete teie Eesti rolli suhetes Kesk-Aasia riikidega?

11:14 Välisminister Marina Kaljurand
Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid selle küsimuse eest! Jah, tõepoolest, Kesk-Aasia on oluline Euroopa Liidule ja ka Eestile just nendest aspektidest, mida te nimetasite: julgeolekupoliitika, arvestades kas või Afganistani naabrust, ja energiapoliitika. Jah, see on oluline. Ma arvan, et mõned aastad tagasi ei olnud meil nii palju aega või ei olnud nii palju võimekust, et tegelda ka Kesk-Aasiaga tõsisemalt. Pärast Euroopa Liitu astumist pilt muutus ning Euroopa Liidu liikmesriigina oleme ka meie, kui nii võib öelda, ühed Kesk-Aasia tundjad ja võib-olla mõnel määral eestkõnelejadki. Kesk-Aasia riigid eelistavad tõesti suhelda Balti riikidega, sest kas see ajaloo meenutamine meile meeldib või ei, aga 50 aastat me jagasime ühte saatust ja seetõttu tunneme üksteist paremini kui võib-olla teised riigid.
Peaminister Ansip tõepoolest külastas Kesk-Aasia riike. Vahetu tulemus oli ka see, et 2011. aastal me avasime piirkonna esimese saatkonna Astanas, nii et meil on regioonis kohal suursaadik. Tänase päeva seisuga me katame kõiki Kesk-Aasia vabariike, Usbekistani Riia kaudu. Samamoodi on Kesk-Aasia riigid nimetanud oma Eesti-suursaadikud. Nad ei asu Tallinnas, vaid teistes pealinnades, aga mitteresideeruvad suursaadikud on nimetatud ja see on kahepoolsete suhete arendamisel alati väga oluline. Me peame kuulama, mida Kesk-Aasia riigid Euroopa Liidult tahavad. Nad ei oota liikmesust, nad ei oota assotsiatsioonilepinguid, vaid igal riigil on oma huvid. Me peame neid kuulama ja aitama neid jällegi niikaua, kui nad soovivad läbi viia demokraatlikke reforme, niikaua, kui nad soovivad lähemat koostööd Euroopa Liiduga. Eestil on täna väga tihe koostöö Kõrgõzstaniga. Kõrgõzstan on küsinud meilt abi e-valitsuse, e-teenuste ja IKT-teenuste tutvustamisel. Me oleme teinud nendega mitmeid projekte nii oma arengukoostöö raames kui ka rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu. Niisiis jah, me peame tegelema Kesk-Aasia regiooniga veelgi rohkem. Kesk-Aasia regioon on oluline nii Eestile kui ka Euroopa Liidule laiemalt.

11:16 Esimees Eiki Nestor
Kristjan Kõljalg, palun!

11:16 Kristjan Kõljalg
Aitäh, lugupeetud esimees! Austatud välisminister! Tänan teid kõigepealt suurepärase kõne eest, mis ülistas väärtuspõhist välispoliitikat! Teatavasti suutis Eesti Politsei- ja Piirivalveamet ka teha ühe väärtuspõhise otsuse ja võimaldada ühele perekonnale Eestis elamisloa. Mis te arvate, kas selline humanitaarkaalutlustel elamisloa andmine oleks ka edaspidi mõistlik? Teine teema, millest te võiksite natukene täpsemalt rääkida, on see, millised on meie prioriteedid Euroopa Liidu eesistumise ajal.

11:17 Välisminister Marina Kaljurand
Ma tänan teid selle küsimuse eest! Jah, ma leian, et meil peab olema võimalus olla paindlikum, et võimaldada inimestel humanitaarkaalutlustel Eestisse elama tulla ja Eestisse jääda. Ma tean, et vastav seadusparandus on praegu Siseministeeriumis ette valmistatud ja menetluses. Humaansus on jällegi üks Euroopa põhiväärtusi. Aga humaansus ei tähenda automaatselt kõikide piiride avamist, vaid tähendab teatud reeglite alusel kaitse andmist ja elamislubade või viisade väljastamist. Kui meie kord on natuke karm, siis jah, seda tuleb muuta. Ja nagu ma ütlesin, on Siseministeerium ette valmistanud eelnõu, mis näeb ette, et inimesi võib lubada Eestisse elama, väljastada viisa või elamisluba ka humanitaarkaalutlustel.
Mis puudutab Eesti eesistumist, siis tõepoolest, Eesti eesistumine läheneb ja ettevalmistused selleks käivad. Mis puudutab eesistumise prioriteete, siis lõplikult saab need kokku leppida 2017. aastal, kui me näeme, kuhu on jõudnud eelmine eesistujamaa Suurbritannia. Kui me näeme, mis on sellised teemad, kus me saame ühitada kõigi Euroopa Liidu riikide huve, ja mis on sellised teemad, kus me saaksime

Euroopa Liidu huvisid edasi arendada. Diskussioonid juba käivad. Praegu ma ütlen, et meie teemad on innovatsioon, majandus, digiturg ja digiteenused. Kindlasti ei kao ära idapartnerluse teema, mis on ja jääb meie prioriteediks. Senised eesistumised on näidanud, et tuleb olla valmis ka ootamatusteks. Seega võib 2018. aastal esile kerkida mingisugune teema, mida me praegu ei oska võib-olla veel nii palju näha või ei oska oma prioriteedis nimetada. Nii et paindlikkus jääb. Aga praegu, nagu ma ütlesin, me töötame selliste teemadega nagu majandus, innovatsioon, digiteenused ja idapartnerlus. Plaanis on ka kaasamisüritused, kus saab kaasa rääkida tsiviilühiskond, saavad kaasa rääkida Riigikogu liikmed. Lõplikult saame öelda, mis on meie eesistumisaja prioriteedid, ja neid tutvustada, 2017. aasta lõpus.

11:20 Esimees Eiki Nestor
Maris Lauri, palun!

11:20 Maris Lauri
Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud välisminister! Mul oli väga hea meel juba eelmistest vastustest kuulda, et majandusteemad on olulised ja eriti ekspordi osa. Ma natuke laiendan seda küsimust. Tavaliselt liiguvad ettevõtjad sellistele turgudele, mis on meile hästi tuttavad. Selge, et seal on meil ka välisesindused olemas. Aga peaks vaatama ka natuke kaugemale. Kas on mingisuguseid lahendusi nendele ettevõtjatele, eriti just väikeettevõtjatele, kes tahaksid minna natuke kaugemale kui Soome ja Rootsi, aga samas ei vaata võib-olla nii eksootilisi turge nagu Hiina või muu selline koht? Millised lahendused võiksid nende jaoks olla või mis tugi võiks tulla Välisministeeriumi poolt?

11:21 Välisminister Marina Kaljurand
Aitäh! Ma tänan teid selle küsimuse eest! Tegelikult on meil välisesindusi päris paljudes piirkondades. Enne kui me välisesinduse avame, vaatame alati, miks seda avada. Üks põhjus ongi Eesti majandushuvid. See on põhjus, miks me oleme Indias, see on põhjus, miks me oleme Shanghais ja miks me oleme Brasiilias – need olid kohad, kuhu ettevõtjad soovisid, et Eesti riik, Välisministeerium, valitsus pööraks rohkem tähelepanu ja aitaks neil minna nendele turgudele. Me arvestame nii esinduste avamisel kui ka sulgemisel, et Eesti majandushuvid oleksid maksimaalselt esindatud. Kindlasti saavad meie ettevõtjad abi ka Euroopa Liidu teistelt esindustelt. Kui me räägime Euroopa Liidu esindustest väljaspool Euroopa Liitu, siis on olemas Euroopa Liidu delegatsioonid, kus on nii majandusametnikud kui ka poliitikaametnikud. Minu soovitus on alati võtta ühendust nendega. Kus ei ole meie esindust, on olemas Euroopa Liidu esindus. Euroopa Liidu esindus esindab ka meid ja aitab meie ettevõtjaid. Oma senise praktika põhjal võin ma öelda, et esimese sammuna tasuks Eesti ettevõtetel minna siiski Euroopa Liidu siseturul mõnele teisele turule, proovida ennast seal, eriti kui tegemist on mikro- või väikeettevõttega, ja alles siis vaadata kaugemale, kolmandatesse riikidesse – ma mõtlen Hiinat, Ameerika Ühendriike, Kanadat ja teisi selliseid riike.
Mida Välisministeerium ja valitsus veel saavad teha? Me saame luua soodsaid tingimusi selleks, et edendada äridiplomaatiat, olgu selleks investeeringute kaitse lepingud või topeltmaksustamise vältimise lepingud kolmandate riikidega, ehk luua juriidilise baasi. Ettevõtjad saavad siis minna teistesse riikidesse ning arvestada, et nad on juriidiliselt ja lepinguliselt kaitstud, kui neil peaks seal probleeme tekkima. Alati soovitame arvestada ka kõiki riske. Mida kaugemal turg on, seda enam tuleb seda tundma õppida, tuleb teha endale selgeks plussid ja miinused ning selle põhjal otsus langetada. Kuid Tallinnas on Välisministeerium, on arengukoostöö ja väliskaubanduse osakond, nii et tänapäeva globaliseerunud, ühendatud maailmas me saame väga palju nõu ja abi anda ka Tallinnast. Rõhutan ka, et siin ei ole ainult Välisministeerium, vaid me teeme koostööd – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, EAS, KTK, meie aukonsulid. Tegelikult on see võrgustik, kes meie ettevõtjaid saab aidata ja juba aitabki, väga lai. Nii et tuleb endale selgeks teha, kes selles võrgustikus on ja kes mismoodi aidata saab.

11:23 Esimees Eiki Nestor
Eerik-Niiles Kross, palun!

11:23 Eerik-Niiles Kross

Hea juhataja! Hea välisminister! Küsimus on Süüria olukorra kohta. Viimastel päevadel on kriis seal süvenenud, on täielik humanitaarkatastroof. Isegi Washington ja Brüssel on hakanud ütlema, et Venemaa pommitamine toetab sisuliselt ISIS-t, rääkimata sellest, et see põhjustab uue põgenikevoolu. Kuidas Eesti seda olukorda näeb? Kas on indikatsioone, kuidas Euroopa kavatseb reageerida – kas venelased üritavad meilt välja pommida sanktsioonide tühistamist? Mida me teeme selles olukorras?

11:24 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid selle küsimuse eest! See on väga keeruline küsimus. Tõepoolest, kui veel mõni nädal tagasi oli lootust, et Süüria režiimi esindajad ja opositsiooni esindajad saavad omavahel kokku ja räägivad läbi oma riigi tuleviku, siis nüüdseks on see protsess jällegi peatunud. Ma ei taha kasutada sõna "ummikus", aga see protsess igatahes seisab. Ja see on kahetsusväärne, sest Süüria tulevik on süürlaste endi käes, Süüria tulevikku ei saa otsustada teised riigid üle Süüria pea ja seda ei saa otsustada ainult sõjaliste vahenditega. Selles mõttes Euroopa Liit, sh Eesti, toetab mittesõjalist lahendust Süürias. Me väga loodame, et kõik osapooled, kellel on mõjuvõim nii Süüria režiimi esindajate kui ka opositsiooni esindajate üle, teevad endast oleneva, et kõik osapooled tuleksid ühte ruumi, tuleksid laua taha ja hakkaksid arutama.
Mis puudutab Vene õhuväe pommirünnakuid viimasel paaril nädalal, siis see on tõepoolest kahetsusväärne. Praegu on Süürias hukkunud 250 000 inimest, pool Süüria elanikkonnast ehk 11 miljonit inimest on sisuliselt sõjapõgenikud. Nad kõik ei ole Süüriast lahkunud, mõned on lahkunud Süüria sees oma kodudest, aga paljud on tulnud Türki ja paljud on liikunud ka Euroopa Liitu. Nüüd, pärast viimaseid pommitamisi on näha, et põgenikevool suureneb veelgi. Kahetsusväärne on see, mis toimub praegu Alepos. Rahvusvahelisest pildist me näeme, kuidas kõige nõrgemad – lapsed, naised – surevad sisuliselt nälga, sest abi ei jõua nendeni. Ja mõned ei jõua lahkuda.
Jah, on kahetsusväärne, et Venemaa näeb oma rolli terrorismivastases võitluses sellisena, nagu see praegu on, st pommitades enamikus mõõdukat opositsiooni. Süürias ei saa tulla lahendust, kui ei hakata tegema koostööd. Ma ei räägi uutest koalitsioonidest, ma räägin elementaarsest informatsioonivahetusest ja ühest eesmärgist. Eesmärk peab olema terroristide hävitamine Süürias, aga mitte mõõduka opositsiooni pommitamine ega Süüria tsiviilelanikkonnale veelgi suuremate kannatuste tekitamine. Lahendus peab olema rahumeelne, lahendus saab tulla rahuläbirääkimiste teel. Selles mõttes me toetame täiesti, oleme toetanud ja toetame ka edaspidi ÜRO eriesindaja Staffan de Mistura tegevust. Tema on teinud ära suurepärase töö. On kahetsusväärne, et läbirääkimised, mis pidid algama nädal tagasi, ei ole alanud. Praegu on Süüria rahuläbirääkimistel seisak.

11:27 Esimees Eiki Nestor

Helmen Kütt, palun!

11:27 Helmen Kütt

Tänan, austatud eesistuja! Lugupeetud välisminister! Kõigepealt suur tänu selle põhjaliku, väga kompetentse ja laiaulatusliku ülevaate eest! Kaks aastat tagasi esitasin ma toonasele välisministrile Urmas Paetile küsimuse, mis puudutas India laevakaitsjaid. Keegi ei uskunud, et kahe aasta möödudes on see teema ikka veel laual. Te andsite väga põhjaliku ülevaate sellest, mida on teinud Välisministeerium, kuni sinnani, et on antud ka rahalist toetust ja abi nendes väga ekstreemsetes ja rasketes tingimustes olevatele inimestele. Aga mu küsimus on, et kuna nende meeste lapsed, naised, emad, isad elavad Eestis, kas siis tehakse ka sellist ministeeriumidevahelist koostööd. Eelkõige pean silmas Sotsiaalministeeriumi. Need pered vajavad ka siin toetust ja võib-olla ka psühholoogilist tuge, mitte niivõrd rahalist.
Lõpetuseks ütlen veel, et tunnustus kõikidele, nii aukonsulitele, suursaadikutele kui ka esinduste töötajatele, kes igal pool üle maailma hoiavad kõrgel lippu ja Eesti head mainet.

11:28 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, suur tänu kenade sõnade eest diplomaatide aadressil! Mis puudutab laevakaitsjaid, siis me teeme tõepoolest koostööd nii Sotsiaalministeeriumiga kui ka kohalike omavalitsustega, kuhu laevakaitsjad on kas siis registreeritud või kus nende pered elavad. Selle koostöö tulemusena on mõned kohalikud omavalitsused perekondi ka toetanud. Jah, need ei ole väga suured

summad ja nendest ei ela ära aastaid, vahel on tegemist sümboolse paarisajaeurose toetusega, mis lapsega perekonnale ei ole toetus aastateks, aga mingisugune abi ikka. Ma kasutaksingi seda võimalust ja kutsun üles kõiki kohalikke omavalitsusi vaatama veel kord, kuidas need pered elavad, ja võimaluste piires neid aitama. Sotsiaalministeerium on pakkunud laevakaitsjate sugulastele psühholoogilist abi ja seda oleme pakkunud ka meie. Siiamaani ei ole sugulased seda soovinud, aga me kohtume nendega regulaarselt ja vestleme nendega. Oluline on hoida neid informeerituna, oluline on neile järjepidevalt üle korrata, et Eesti Vabariik ei ole nende abikaasasid, vendi ega poegi unustanud. Me tegeleme sellega, et nad saaksid Eestisse tulla. Ma tahan siin tõesti tunnustada nii Sotsiaalministeeriumi kui ka kohalikke omavalitsusi, kes on juba aidanud, ja kutsun üles ka teisi vaatama, kas on võimalik ja mismoodi oleks võimalik perekondi abistada.

11:30 Esimees Eiki Nestor
Andres Herkel, palun!

11:30 Andres Herkel
Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Ma jätkan härra Krossi küsimust. Nimelt hakkas mulle teie ettekandest silma, et Venemaa agressiooni tagajärjed Ukrainas te lugesite üsna detailselt üles – ligi 10 000 hukkunut, miljonid põgenikud jne. Süüria puhul aga ütlesite, et Venemaa sõjategevus on tekitanud rahvale lisakannatusi, ja pärast nimetasite, et see on kahetsusväärne. Mulle jätab see sellise mulje, et kui mõrvad on kaugemal, siis jääb formuleering natukene pehmemaks. See ei peaks nõnda olema. Kindlasti on selles humanitaarkatastroofis võimalik esile tuua n-ö Venemaa mõrvaekspordi panus, ja see on üpris suur. Millised on rahvusvaheliste inimõiguste organisatsioonide hinnangud? Kas see "lisakannatused" ei ole siin mitte häbematult pehme väljend?

11:31 Välisminister Marina Kaljurand
Ma tänan teid selle küsimuse eest! Kindlasti ei taha ma öelda, et Ukraina kannatused on suuremad kui kellegi teise kannatused. Iga inimelu, mis kaotatakse, on ohver, iga inimelu, mis kaotatakse, on kannatus, iga naine, laps, tsiviilelanik, kes kannatab, on väga suur kannatus. Mis puudutab arve, siis viimaste nädalate arve ei oska ma teile praegu nimetada. See, et hukkunud on 250 000 süürlast, nagu ma nimetasin, ongi tegelikult ÜRO informatsioon. Viimane informatsioon, mis meil olemas on, on küll augustist 2015. Jah, see on vana. Kindlasti on see arv tänase päeva seisuga veel suurem, aga see on ametlik arv, mida ma võin nimetada. Mis puudutab teisi arve, siis näiteks ÜRO eeldab, et täiendavalt võib Süürias abi vajada 6,5 miljonit inimest. Elanikkond on 22,5 miljonit, 11 miljonit on juba praegu põgenikud ja arvatakse, et inimesi, kes tulevikus veel abi vajavad, võib olla 6,5 miljonit. Nad ei pruugi olla kõik põgenikud, kes riigist lahkuvad, aga nad võivad vajada humanitaarabi, toitu, jooki, peavarju. 2015. aasta jooksul lahkus Süürias oma kodudest 1,2 miljonit inimest. ÜRO on öelnud, et abi vajab kokku 13,5 miljonit inimest, sh 6 miljonit last, ja nende abistamiseks on ÜRO palunud 3,2 miljardit dollarit. ÜRO andmetel ei ole praegu 70% inimestel juurdepääsu puhtale joogiveele, üks kolmest ei saa kätte vajalikku toidukogust, 2 miljonit last ei käi koolis. Kui me räägime vaesusest, mida see konflikt on tekitanud – ma tuletan meelde, et konflikt Süürias kestab 2011. aastast –, siis tänase päeva seisuga elab vaesuses neli inimest viiest. Mis teeb abistamise keeruliseks, on see, et 4,5 miljonit süürlast elab paikkondades, kuhu humanitaarabi andjatel on raske ligi pääseda, ja näiteks 400 000 inimest elab tingimustes, kus nendeni ei jõua ei esmaabi ega nende elu päästmiseks vajalik abi. Kõik need arvud, mis ma praegu nimetasin, on ÜRO andmed.
Jah, ma olen teiega täiesti nõus, et humanitaarkatastroof Süürias on kohutav. Kui praegu küsiti, mis on lahendus, siis kiiret lahendust Süürias ei oska ilmselt keegi enam ennustada, sest ka siis, kui alustatakse rahuläbirääkimisi, läheb ikkagi vähemalt poolteist aastat, enne kui võiks arvata, et on muudetud seadusi, on läbi viidud valimised ja valitsus saab tööle hakata. Aga need 18 kuud ei ole praegu isegi alanud. Mina loeksin võiduks juba seda, kui Süürias lõpuks algaks vaherahu ja kui kõik, kes Süüriaga n-ö kohapeal tegelevad, hakkaksid oma tegevust koordineerima, suunaksid oma tegevuse terroristide vastu, mitte mõõduka opositsiooni vastu, ja teeksid seda selliselt, et maksimaalselt säästa tsiviilelanikkonda. Praegustes relvakonfliktides on tsiviilelanikkond kõige haavatavam. On vastutustundetu panna tsiviilelanikkond sellisesse olukorda, nagu Süürias praegu on.

11:35 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

11:35 Arno Sild
Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Mul on küsimus kolme Balti riigi ministrite allkirjastatud okupatsioonikahjude väljaselgitamise memorandumi kohta. Kuidas edeneb koostöö sellel teemal ja missugused on Välisministeeriumi meetmed sellel suunal?

11:36 Välisminister Marina Kaljurand
Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid küsimuse eest! Te mõtlete ilmselt justiitsministrite kokkulepet. Mul on väga keeruline kommenteerida, kas ja mida justiitsministrid on selles valdkonnas edasi teinud. Välisministeerium ei kavatse selles valdkonnas mitte midagi teha. Peaminister on seda korduvalt öelnud ja ma kordan üle, et praegune valitsus ei esita Venemaale nõudeid okupatsiooniga tekitatud kahjude kohta. Ma saan aru, et meil kõigil on minevik. Ma saan aru, et minevikku ei tohi unustada. Aga ma arvan, et praeguses olukorras oleks aeg vaadata tulevikku ja töötada selle nimel, et Eestil oleks helge, kindlustatud, hea tulevik.

11:36 Esimees Eiki Nestor
Andres Anvelt, palun!

11:36 Andres Anvelt
Aitäh! Lugupeetud välisminister! Kõigepealt suur tänu huvitava ettekande eest ja vastuste eest nii olulistele majandus- ja välispoliitilistele küsimustele kui ka julgeolekuküsimustele! Ma lähen aga natukene sotsiaalsemasse sfääri. Nimelt oli mul aasta ja mõned kuud tagasi au kirjutada justiitsministrina Eesti Vabariigi nimel alla naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise Istanbuli konventsioonile. Valitsuse tegevuskava näeb ette ratifitseerida Istanbuli konventsioon 2017. aastal. Samas oleme kohtumistel eri ministeeriumide esindajatega näinud, et enamik ettevalmistustöid – nii juriidiliselt kui ka teenuste poole pealt – on tehtud. Mis te arvate, kui tähtis on Istanbuli konventsioon Eesti riigi välispoliitikas? Teiseks, kas meil tasuks pingutada, et 2017. aasta asemel jõuaks konventsioon Riigikogus ratifitseerimisele näiteks 2016. aastal?

11:38 Välisminister Marina Kaljurand
Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan selle küsimuse eest! Kindlasti on tegemist väga olulise rahvusvahelise konventsiooniga, rahvusvahelise lepinguga. Siin ei ole mingit küsimustki, loomulikult on. See, et Vabariigi Valitsus on võtnud selle oma tööplaani, näitabki, et valitsusele on see küsimus oluline ja konventsiooni ratifitseerimist valmistatakse ette. Mis puudutab ajaraamistikku, siis selle konventsiooni rakendamine ei ole Välisministeeriumi teema. Välisministeerium on formaalselt selle punkti ettevalmistaja ja informeerib rahvusvaheliselt, et me oleme selle lepinguga ühinenud ja asunud seda täitma. Pigem on see küsimus justiitsministrile, mida ma tema käest ka küsin, st kas nad on valmis kiiremaks ettevalmistamiseks ja rakendamiseks. Kui Justiitsministeerium on valmis seda tegema, siis loomulikult ei hakka Välisministeerium midagi kinni hoidma ning esitab konventsiooni Vabariigi Valitsusele ja Riigikogule heakskiitmiseks.

11:39 Esimees Eiki Nestor
Tarmo Tamm, palun!

11:39 Tarmo Tamm
Aitäh, juhataja! Lugupeetud välisminister! Rääkisite vajadusest pidada dialoogi Venemaaga ehk meie naabriga, kes ei ole momendil meile just kõige sõbralikum naaber. Dialoog on alati vajalik ja parem rääkida kui üks kord nurgas olla. Aga ma küsin selliselt. Keskerakonnal on Ühtse Venemaaga sõlmitud koostööprotokoll, mis on sisuliselt külmutatud, ja seda heidetakse meile jätkuvalt ette. Samal ajal on meie valitsus nõus sõlmima Venemaaga ehk sisuliselt Ühtse Venemaaga piirilepingu. Miks välispoliitikas käitutakse valikuliselt?

11:39 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid selle küsimuse eest! Välispoliitika ongi valikute tegemise koht. Miks me toetame piirilepingute sõlmimist? Me toetame piirilepingute sõlmimist sellepärast, et see on Eesti julgeoleku huvides. Kui meil on võimalik saada Venemaaga üks küsimus laualt ära ja lõplikult juriidiliselt vormistada piiri kulgemine, siis ma arvan, ja seda arvab ka valitsus, et seda tuleks teha ja piirileping sõlmida. See võimaldab meil maha märkida püsiva riigipiiri, mis on loogilisem, mis on lihtsamini valvatav ja mis on lisaargument Eesti julgeoleku kindlustamisel. Iga lepingu sõlmimisel võib olla oma hind. Rääkisin sellest septembris ka välisminister Lavroviga ja küsisin, kas ta soovib midagi vastu selle lepingu eest. Sellisel juhul ei oleks ma seda lepingut ratifitseerimiseks esitanud. Välisminister Lavrov ütles, et selle lepingu sõlmimine on mõlema riigi huvides, mõlemad riigid soovivad, ka Venemaa soovib, et leping jõustuks, oleks juriidiliselt korrektselt vormistatud ja piir lõpuks ka maastikule maha märgitud, demarkeeritud. See on põhjus, miks me oleme selle lepingu esitanud Riigikogule ratifitseerimiseks. Ma arvan, et me oleksime oma väärtustega vastuolus siis, kui ma oleksin täna teie ees ja paluksin sõlmida vabakaubandusleping Venemaaga või paluksin teie arvamust Venemaa suhtes kehtestatud sanktsioonide tühistamise kohta. See oleks vastuolus meie väärtustega, see oleks vastuolus meie põhimõtetega. Ma arvan, et oma poliitikas on nii Eesti kui ka kogu Euroopa Liit olnud Venemaa suhtes väga tasakaalukas, lähtudes väärtustest, lähtudes oma põhimõtetest. Ma loodan, et nii Eesti kui ka kogu Euroopa Liit jätkavad sellist välispoliitikat.

11:41 Esimees Eiki Nestor
Jaanus Marrandi, palun!

11:41 Jaanus Marrandi
Tänan! Lugupeetud minister! Tänan teid suurepärase ja mitmetahulise ettekande eest! Ka minu küsimus puudutab Euroopa Liidu ja Venemaa suhteid. Need on teadaolevatel põhjustel üsna keerulises seisus. Euroopa Liidu ja Venemaa majandussuhteid mõjutavad väga olulisel määral vastastikused sanktsioonid. Te märkisite väga õigesti, et muutuste võti on tegelikult Venemaa käes. Samas väitis Venemaa välisminister Sergei Lavrov mõni päev tagasi, et sanktsioonid jätkuvad tegelikult viie-kuue russofoobse riigi mõjutusel. On ka teada, et Euroopa Liidus on tõepoolest üsna mitmesuguseid arvamusi. Ma küsingi, kui kaua ja kui ühtne suudab olla ja on Euroopa Liit oma suhetes Venemaaga nendesamade sanktsioonide suhtes.

11:42 Välisminister Marina Kaljurand
Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid küsimuse eest! Jah, ka mina lugesin Vene välisministri Sergei Lavrovi sellekohast väljaütlemist ja mul on väga raske seda kommenteerida. Ma ei saa aru, millest ta kirjutab. Mina käin välisministrite kohtumistel Euroopa Liidus, osalen välisasjade nõukogus ja seal ei ole olnud mitte mingit teistsugust arusaamist kui see, et Venemaa peab hakkama täitma Minski kokkuleppeid, Venemaa peab hakkama täitma rahvusvahelisest õigusest ja rahvusvahelistest põhimõtetest tulenevaid kohustusi. Nii kaua kui Venemaa seda ei tee, jätkub sanktsioonide poliitika. Nii et jah, ma näen Euroopa Liitu ühtsena. Kui kaua see ühtsus püsib, seda on mul raske öelda, raske kommenteerida. Meie töötame selle nimel, et Euroopa Liit oleks ühtne kõigis välispoliitilistes küsimustes. Me töötame selle nimel, et Euroopa Liit lähtuks oma otsustes väärtustest, solidaarsusest, oma põhimõtetest. Ja mul ei ole praegu alust arvata, et Euroopa Liit sellest põhimõttest taganeks.

11:44 Esimees Eiki Nestor
Marianne Mikko, palun!

11:44 Marianne Mikko
Suur tänu! Lugupeetud välisminister, tänan minagi teid selle põhjaliku ja sisuka välispoliitika ettekande eest! Mul on hea meel tõdeda, et te puudutasite oma ettekandes ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 "Naised, rahu ja julgeolek". Siit ka minu küsimus. Mida on Eesti selle resolutsiooni raames maailma heaks teinud või maailmas ja teiselt poolt ka Eestis muutnud?

11:44 Välisminister Marina Kaljurand

Lugupeetud Riigikogu liige, ma tänan teid selle küsimuse eest! Jah, tõepoolest see on oluline resolutsioon. Seda ei tunnista mitte ainult Välisministeerium ega diplomaadid oma tegevuses, vaid tunnistab kogu Eesti riik. Praegu me oleme koostöös teiste ministeeriumidega ette valmistanud teise tegevuskava resolutsiooni täitmiseks ja resolutsioonile tähelepanu juhtimiseks. Mis on oluline? Oluline on suurendada üldist teadlikkust sellest, millest resolutsioon räägib. Resolutsioon räägib sellest, et naised oleksid rohkem kaasatud konfliktide lahendamisse, konfliktide ennetamisse, julgeolekupoliitika küsimustesse, räägib naiste suuremast võimustamisest. Siin on astutud ka praktilisi samme. Kui Sloveenia palus abi migratsioonikriisi lahendamisel ning Siseministeerium ja Politsei- ja Piirivalveamet saatsid oma politseinikud sinna appi, siis kaaluti otsustamisel väga põhjalikult resolutsiooni 1325 sätteid ja lähetatavate politseiametnike seas oli ka üks naisterahvas. Selles mõttes on mul väga hea meel öelda, et see ei ole enam teema, millest räägib ainult Välisministeerium või veel mõni üksik ministeerium, vaid ma julgen täna väita, et seda resolutsiooni on teadvustatud Eestis väga laialdaselt, sellest on informeeritud kõik ministeeriumid ja igaüks oma pädevuse raames saab seda resolutsiooni tutvustada, sellest rääkida või ka oma tegevust selle järgi sättida. Jah, me oleme teinud koostööd teiste riikidega, rõhutades eelkõige just resolutsiooni tähtsust sõjaväelastele, kaitseväelastele ja missioonidel viibivatele inimestele. Eestis on ta lülitatud juba lausa ülikooliprogrammidesse. Kui räägitakse inimõigustest, räägitakse ka sellest, mida tähendab resolutsioon 1325. Aga kindlasti on väga palju ka seda, mida me saaksime teha, et resolutsiooni veel paremini ellu viia ja rakendada.

11:46 Esimees Eiki Nestor
Keit Pentus-Rosimannus, palun!

11:46 Keit Pentus-Rosimannus
Aitäh, austatud juhataja! Hea välisminister, aitäh ettekande eest! Meil on selle arutelu käigus täna siin mitmel korral jutuks tulnud Venemaa strateegia ja see, kuidas seda rakendatakse. Putini režiimi geopoliitilise strateegia osaks on muu hulgas infosõda. See tähendab üsna robustset propagandat, valede levitamist, infoga, emotsioonidega, hirmudega manipuleerimist ja nende õhutamist. Eesti tegi mõni aeg tagasi Euroopa Liidu tasemel ettepaneku luua Euroopa välisteenistuse juurde üks selline üksus või luua valmisolek sellele vastuhakkamiseks ja sellega toimetulemiseks. Kas te saaksite jagada parlamendiga infot, mis sellest ettepanekust on saanud, kui kaugele sellega on jõutud?

11:47 Välisminister Marina Kaljurand
Ma tänan selle küsimuse eest, lugupeetud Riigikogu liige, hea Keit! Tegelikult oli Keit see välisminister, kes allkirjastas ühena neljast Euroopa Liidu välisministrist kirja, kus tõepoolest tehti ettepanek luua idasuunaline strateegia, strateegilise kommunikatsiooni üksus Euroopa Liidu välisteenistuses. See üksus on tööle hakanud. Mul on väga hea meel, et Eesti on sinna saatnud ka ühe oma eksperdi, kellel on pikk Välisministeeriumis ja ka rahvusvahelistes organisatsioonides töötamise kogemus. See üksus on alustanud tööd. Samal ajal pöörame ka meie Välisministeeriumis rohkem tähelepanu strateegilisele kommunikatsioonile. Võtsime tööle inimese, kes jälgib Vene meediat. Ma ei taha öelda, et seda varem ei oleks tehtud. Meie saatkond Moskvas ja avaliku diplomaatia osakond Tallinnas on seda pidevalt jälginud ja püüdnud kummutada valeinfot, kus saab, ja mis peamine, püüdnud välja anda õiget informatsiooni. Sest kuidas saab võidelda propagandaga? Propagandaga saab võidelda nii, et anda välja tõepärast, õiget informatsiooni, levitada seda nii palju kui saab. Ja me teeme seda selles strateegiaüksuses Euroopa Liidu tasemel, teeme järjest rohkem Välisministeeriumis ning ka riigisiseselt koos valitsuse kommunikatsioonibüroo ja teiste ministeeriumidega. Meile on oluline anda õiget, adekvaatset ja faktidel põhinevat informatsiooni, et inimesed saaksid teha õiged järeldused.

11:49 Esimees Eiki Nestor
Küsimusteks ja vastusteks oli ette nähtud 60 minutit. Möödunud on 61 minutit ja neli sekundit. Aitäh, proua välisminister! Järgmine ettekandja on väliskomisjoni esimees Sven Mikser. Palun!

11:49 Sven Mikser
Austatud Riigikogu esimees! Austatud välisminister, tahan teid tänada põhjaliku ettekande eest! See oli sedavõrd põhjalik, et mina saan keskenduda teatud konkreetsetele teemadele ja jätta üle kordamata

mõned, kindlasti küll ka olulised teemad.
Head kolleegid! Lugupeetud külalised! Tänaseks oleme elanud iseseisvuse taastanud Eesti Vabariigis juba tublisti pikemat aega, kui oli see aeg, mis oli antud meie eelkäijatele, et nautida okupatsioonide-eelset omariiklust. Eesti oma riiki on nimetatud tihtipeale imeks, aga ta ei ole seda. Ta on julgete ja visioonikate inimeste raske töö. Nii nende, kes panid peaaegu sajand tagasi aluse meie oma riigile ja kaitsesid, relv käes, selle püsimist vabadussõjas, kui ka nende, kes iseseisvuse taas veretult kätte võitlesid ja Eesti riigi uuesti üles ehitasid.
Täna, *circa* veerand sajandit pärast iseseisvuse taastamist, leiame end välispoliitiliselt mõneti kahetisest situatsioonist. Ühelt poolt armastame öelda, et Eesti iseseisvus ei ole kunagi olnud nii hästi kaitstud kui praegu, mil me oleme Euroopa Liidu ja NATO täieõiguslikud liikmed, valmistume esimeseks Euroopa Liidu Nõukogu eesistumiseks ja peame plaane, kandideerimaks ÜRO Julgeolekunõukogu mittealaliseks liikmeks. Teiselt poolt aga näeme murepilvi, mis on Euroopa ja maailma julgeolekuarhitektuuri kõrgete võlvide kohale kogunenud Venemaa agressiooni tõttu Ukraina vastu ja Daeshi hirmutegude tõttu Lähis-Idas. Euroopa Liidu olulised aluspõhimõtted on löönud vankuma aastakümnete tõsiseima rändekriisi surve all ja nii Euroopa Liit kui ka rahaliit kipuvad õmblustest kärisema.
Head kolleegid! Suurim vahetu julgeolekuoht, mis Eesti riigi püsimist ja arenemist ohustab, seondub aga endiselt Euroopa julgeolekuarhitektuuri murenemisega. Venemaa agressioon Ukraina vastu ja Krimmi annekteerimine olid ja on ka praegu proovikivi rahvusvahelisele õigusele ja sellel põhinevale Euroopa julgeolekukorraldusele.
Venemaa on viimase kümnendi jooksul kahel korral kasutanud sõjalist jõudu oma lähinaabrite vastu oma suurriiklike ambitsioonide realiseerimiseks. On tõenäoline, et Kremli juhtkond ei kõhkle ka tulevikus oma eesmärkide teostamiseks relvajõudu kasutada. Ses valguses peame just meie siin Eestis eriti tõsiselt võtma asjaolu, et Läänemere regioon on ainuke piirkond, kus Venemaal on NATO suhtes konventsionaalse sõjajõu ülekaal ja ka arvestatav geograafiline eelis.
Suure, autoritaarse ja ekspansionistliku naaberriigi käitumist on raske prognoosida, veel vähem saame meie üksinda seda uuele kursile pöörata. Ometi sõltub see, kui turvaliselt me võime end tunda, olulises osas meist endist ja meie valikutest.
Me teame, et agressiivset naabrit on võimalik heidutada. Meie endi ja meie liitlaste kollektiivne moraalne, majanduslik, poliitiline ja ka sõjaline potentsiaal on ülekaalukalt võimsam mis tahes väljakutse esitaja omast. Me ei ole ähvardavate julgeolekuohtudega silmitsi seistes üksi, meie kõrval on meie liitlased ja partnerid. Liitlaste valmidus ja suutlikkus meid vajaduse korral kaitsta sõltub aga eelkõige kahest tegurist: esiteks meie endi usaldusväärsusest oma sõprade silmis ning teiseks NATO-sse ja Euroopa Liitu koondunud demokraatlike riikide ühtsusest.
Lubage mul kõigepealt rääkida Eesti kui usaldusväärse partneri mainest. Me võime Eesti kuvandiga rahul olla. Meid tuntakse kui progressiivset, infotehnoloogiliselt arenenud, vähekorrumpeerunud ja rahvusvahelisel areenil usaldusväärset ja kohusetundlikku partnerit. Aga see kuvand ei ole miski, mis iseenesest Eesti juurde kuuluks. Selle eest võlgneme me tänu oma innovatiivsetele ettevõtjatele, professionaalsele ametnikkonnale, dünaamilisele vabakonnale, aga ka liitlaste kõrval välismissioonidel võidelnud kaitseväelastele ja, mis seal salata, ka Eesti rolli ja vastutust mõistvatele poliitilistele juhtidele. Jah, meie hea maine ei ole iseenesestmõistetav. Me oleme selle ise ehitanud ja me saame selle ka ise ära rikkuda. Seda ei olegi iseäranis keeruline teha. Nagu on öelnud Benjamin Franklin, reputatsiooni ehitamiseks kulub palju häid tegusid, ent vaid ühest halvast piisab, et see lammutada.
Juba enne iseseisvuse faktilist taastamist 1990-ndate alul võttis Eesti suuna majanduslikule integratsioonile Euroopaga ja tihedale lõimumisele euroatlantilise julgeolekuruumiga. Enam kui pelk geograafia või majanduslik turuloogika määras meie strateegilisi suunavalikuid soov kuuluda Euroopa väärtusruumi. Me pääsesime Euroopa Liitu ja NATO-sse, aga see mõtteline joon, mis paljude lääneeurooplaste silmis lahutas nende vabana kasvanud ühiskondi Kesk- ja Ida-Euroopa postkommunistlikku taaka järel lohistavatest rahvastest, oli väga visa kaduma. Alles üsna äsja hakkas tunduma, et see vana vastandus on lõplikult kadumas ajaloo prügikasti, ent paraku on Euroopa rändekriis selle eraldusjoone, olgu tõelise või kujutletava, taas elule äratanud. Ja see on meile ohtlik.
Me teame, et infosõja lahinguväljal on Eestil vastaseid, keda meie usaldusväärsuse kahanemine liitlaste silmis tõsiselt rõõmustaks. Ent me näeme paraku sedagi, et meie kuulumist Euroopa väärtusruumi on aeg-ajalt hakatud kahtluse alla seadma ka Eesti oma sisepoliitilises kähmluses, naeruvääristades neid, kes kõnelevad vajadusest jääda ka keerulisel hetkel truuks liberaalsetele väärtustele, ja ka neid, kes hoiatavad viha ja sallimatuse eest.

Me kuuleme paraku järjest sagedamini, et Eesti ei kuuluvat ei lääne ega ida kultuuri- ja väärtusruumi, vaid meil olevat oma unikaalne Eesti väärtussüsteem, ning me olevat kohustatud seda kaitsma ühtviisi nii idast kui ka läänest meile pealesurutavate justkui võõraste tõekspidamiste eest. Ma kardan, et sellise eikellegimaa otsimine võib meid julgeoleku mõttes hõlpsasti tagasi viia 1939. aastasse, moraalselt aga veel hoopis sügavamale minevikku. Me peaksime igal hetkel meeles pidama, et laulva revolutsiooni ja iseseisvuse taastamise ajal ei suunanud me oma pilke nn vana Euroopa poole mitte sealsete väärtuste kiuste, vaid just nende väärtuste – õigusriikluse, demokraatia, vabaduse, sallivuse ja võrdõiguslikkuse – tõttu.

Head kuulajad! Nüüd aga teisest ja kahtlemata niisama olulisest tegurist, millest sõltub meie riiklust ähvardavate välisohtude realiseerumise tõenäosus. See on Euroopa Liidu ja NATO ühtsus ning solidaarsus. Solidaarsus ei saa kunagi olla ühesuunaline. Selline Eesti, kes on valmis oma liitlastelt vaid võtma – abiraha, turvagarantiisid –, olemata ise valmis seisma oma sõprade kõrval, kui nemad seda vajavad, olgu siis finants- või pagulaskriisis, ei ärata usaldust ega kutsu liitlasi meid kaitsma.

Meie oleme tundnud raskel hetkel oma liitlaste toetust. Vaid mõni nädal pärast Ukraina-vastase agressiooni algust maandusid Ämaris liitlaste õhuturbelennukid ja saabusid Tapale liitlaste maaväelased. NATO uus heidutushoiak Ida-Euroopas sai esimesed raamid Walesi tippkohtumisel ning loodetavasti kristalliseerub see eelseisva Varssavi tippkohtumise otsuste abil. Arusaadavalt on NATO tippkohtumise ettevalmistused ja senitehtu analüüs olnud ka Riigikogu väliskomisjoni pideva tähelepanu all.

See uus heidutushoiak meie regioonis koosneb paljudest osistest: liitlaste pidev kohalolek, varustuse eelpaigutus, regulaarsed ühiskaitselised õppused, kaitseplaanide ajakohastamine. Kõik need saadavad nii meile kui ka igaühele, kes võiks tahta meie iseseisvust ja terviklikkust ohustada, täiesti ühemõttelise sõnumi. See sõnum on järgmine: iga liitlast kaitstakse ja iga agressiivne samm saab vältimatu, kohese ja ülekaaluka vastuse. See kindel teadmine ongi üks osa liitlaste ja partnerite ühtsusest ja solidaarsusest meiega.

Demokraatliku maailma ühtsus väljendub väga selgelt ka sanktsioonides, mis on kehtestatud Venemaa suhtes Ukraina-vastase agressiooni pärast. Aga pidagem meeles, et sanktsioonide eesmärk ei ole meie endi kollektiivse südametunnistuse maharahustamine mingi aja vältel, vaid pahategija sundimine oma käitumist muutma ja tehtud kahjut heastama.

Me oleme seni suutnud selles küsimuses demokraatlike riikide ühtsust hoida. Samas peame meeles pidama ka varasemate konfliktide, nagu 2008. aasta Gruusia sõda, hoiatavat kogemust. Mõistetavalt oli rahvusvahelise kogukonna esmane eesmärk tollase sõja ajal, nagu see on ka jätkuva Ukraina konflikti puhul, verevalamine võimalikult kiiresti lõpetada. Ent kui pärast selle eesmärgi saavutamist lubatakse agressoril vallutatu endale hoida ja pöördutakse tagasi tavapärase läbikäimise juurde, siis saab see näiline rahu peagi uue verevalamise seemneks, sest agressor mõistab seda nii, et edukas röövvallutus toob talle kaasa vaid ajutist ebamugavust.

Ida-Ukraina konflikti tõttu Venemaa vastu kehtestatud sanktsioonide tühistamine ei saa olla aktsepteeritav, ilma et Minski kokkulepetes võetud kohustused oleksid täidetud. Samuti ei tohi me Minski kokkulepete täitmist jälgides lasta unustusse vajuda Krimmi ebaseaduslikul annekteerimisel. Meenutagem, milline roll oli demokraatlike riikide mittetunnustamispoliitikal Eesti Vabariigi õigusliku järjepidevuse hoidmisel ja millist strateegilist kannatlikkust see aastakümnete vältel nõudis.

Järgmiseks peatun veel ühel väliskomisjoni viimase aasta arutelude läbival teemal – Euroopa rändekriisil. Siin ootavad ja vajavad meie partnerid ja liitlased meie solidaarsust. Jah, meie maailmajagu on silmitsi migratsioonitulvaga, millesarnast ei ole nähtud paljude aastakümnete jooksul. Samas ei ole see probleem päris pretsedenditu, kui mõtleme tagasi teise maailmasõja järgsele Euroopale. Toona tuli meie maailmajagu toime märksa suurema hulga oma kodust lahkuma sunnitud inimestega. Samas, olgem ausad, toonane Euroopa oli valmis tegema selleks ka suuremaid jõupingutusi. Tollest kogemusest sündis Euroopa Liit, projekt, mille eesmärk oli meie maailmajao rahu, heaolu ja stabiilsus, mis on raskustele vaatamata olnud märkimisväärne edulugu. Praeguse kriisi valguses, kardan ma, on liiga paljud liiga kergel käel valmis toona saavutatut allavett laskma. Ühtse Euroopa lammutamine või Euroopa-siseste piiride tarastamine ei lahenda aga ühtegi praegu meie ees seisvat probleemi.

Jah, rändevood on pannud suure surve alla mitmete Euroopa Liidu partnerite sotsiaalsüsteemid. Nagu näitasid uusaastasündmused Saksamaal ja mujalgi, kaasnevad kiire ja arvuka sisserändega uued probleemid ka õigus- ja sisejulgeolekustruktuuridele. Kindlasti ei tohi ignoreerida võimalust, et needsamad terroriorganisatsioonid, kelle hirmutegude eest miljonid oma kodumaalt pagevad,

kasutavad rändekriisi ära selleks, et planeerida selle kattevarjus Euroopas terrorirünnakuid.
On ütlematagi selge, et meie väärtussüsteem, millest ennist rääkisin, ei luba meil aktsepteerida vägivalda, aumõrvasid ega seksuaalkuritegusid, ükskõik, kas nende tegude toimepanija on kohalik elanik või sisserännanu. Kuritöö peab saama karistatud. Ent meie väärtussüsteem ei luba nuhelda kellegi teise toimepandud kuritegu süütute kaela. Samuti ei luba meie väärtused ükskõiksust hädasolija vastu, olgu selleks ahistamise ohver Euroopa linnaväljakul või Lähis-Ida sõjakoleduste eest pageja. Euroopa välispiiride tugevdamine on hädavajalik, et me suudaksime kaitsta inimeste vaba liikumise põhimõtet Euroopa Liidu sees. Selle Euroopa Liidu ühe alusvabaduse kaitsmine on meie julgeoleku ja heaolu kasvu peamisi tagatisi. Loomulikult peavad Euroopa Liidu riigid tõhustama jõupingutusi ka selleks, et tõkestada illegaalsete immigrantide pääsu Euroopasse ja saata tagasi need, kel puudub seaduslik alus Euroopa Liidus viibimiseks või kes on oma tegudega näidanud, et nad on ohuks julgeolekule. Samas ei saa me rändekriisi mastaape arvestades pead liiva alla peita fakti ees, et on tuhandeid ja tuhandeid inimesi, kellel küll ei ole õigust saada pagulasstaatust, kuid kelle tagasisaatmine ei pruugi olla nähtavas tulevikus võimalik.
Meie eelistus on aidata hädasolijaid eeskätt nende kodumaal ja lähiriikides ning püüda lahendada konflikte seal, kus need tekivad. Võitlus Daeshiga on ka meie võitlus ja mul on hea meel, et Eesti on valmis andma sellesse oma panuse. Ent paralleelselt Süüria kodusõjale lahenduse otsimisega ja rändekriisi pearaskust kandvate riikide toetamisega peame aitama ka neid sadu tuhandeid sõjapõgenikke, kes on jõudnud Euroopa Liitu. Olla solidaarne partneritega, kes meid toetavad – see on vähim, mida Eesti saab teha. Pagulastest endist rääkides, solidaarsus teise inimolendiga, nagu on öelnud Albert Schweitzer, on esimene samm eetika evolutsioonis.
Rändekriis ei ole kaugeltki läbi. See jääb meiega veel aastateks. Olukorras, kus Bashar al-Assadi režiim ja selle liitlased on intensiivistanud rünnakuid Süüria suurimale linnale Aleppole ning linnas ja selle ümbruses on lõksu jäänud sadu tuhandeid inimesi, on ülimalt tõenäoline, et nii Süüria naaberriigid kui ka Euroopa peavad juba lähiajal valmistuma uueks põgenikelaineks. Euroopa Liidul on oma senistest vigadest palju õppida nii põgenike ümberjagamise korraldamisel kui ka oma välispiiride kindlustamisel, ent Euroopa saab selle kriisiga hakkama. Arvestades, et umbes sada korda väiksem Liibanon võõrustab praegu suuremat arvu pagulasi kui kogu Euroopa Liit, ei saa see koorem meile üle jõu käia.
Head kolleegid! Räägin nüüd põgusalt teemast, mida väliskomisjoni juhtimisel arutab juba õige mitmes Riigikogu koosseis. See on Eesti ja Venemaa vaheliste piirilepete ratifitseerimine. Eelmisesse Riigikogu koosseisu kuulunud neli erakonda lähetasid valitsusele ühise ettepaneku taasalustada kõnelusi piirilepete sõlmimiseks ja valitsus tõi need lepped ratifitseerimiseks ka eelmise koosseisu ette. Kuid meie tööaeg lõppes enne, kui see protsess lõpule jõudis ja nii esitas eelmisel kevadel moodustatud valitsus piirilepete ratifitseerimise seaduse juba uuele Riigikogu koosseisule menetlemiseks.
Väliskomisjon tõi selle eelnõu suurde saali esimesele lugemisele, olles eelnevate arvukate kuulamiste ja konsultatsioonide tulemusel jõudnud oma valdavas osas veendumusele, et piirilepete sõlmimine esitatud kujul on kooskõlas Eesti rahvuslike huvide ja meie põhiseadusega.
Nii Vabariigi Valitsuse kui ka Riigikogu väliskomisjoni ühine arusaam on olnud, et piirilepete ratifitseerimise protsess kahe riigi parlamendis peab toimuma paralleelselt. Oodates järgmist sammu Vene Riigiduumalt, teame, et juba alanud aasta septembris seisavad Venemaal ees parlamendivalimised, mistõttu on duuma praegusel koosseisul lepete võimalikuks ratifitseerimiseks jäänud aega vaid mõni kuu. Ma loodan väga, et selle pika protsessi lõpuleviimine lähiajal on võimalik, kuid rõhutan samas, et me peame olema valmis vajaduse korral töötama piirilepete ratifitseerimise ja jõustamise suunas ka Vene parlamendi järgmise, sügisel valitava koosseisuga.
See, kas piirilepete ratifitseerimine toimub Riigikogu alanud kevadistungjärgul või mõni aeg hiljem, ei muuda aga kuidagi põhilist arusaama: kahepoolselt kokkulepitud piir naaberriikide vahel on vajalik poliitilistest eriarvamustest sõltumata. Võib öelda, et pigem on see vajalik isegi seetõttu, et niisugused eriarvamused on mõnes valdkonnas sügavad ja põhimõttelised. Samuti on oluline veel kord rõhutada, et piirilepped käsitlevad vaid piirijoone kulgemist ega ürita lahendada muid riikidevahelisi küsimusi või ühtlustada erinevaid ajalootõlgendusi.
Head kolleegid! Nagu ütles minu eelkäija siin kõnepuldis aasta tagasi, tahab Riigikogu väliskomisjon olla Eesti välispoliitilise mõtte oluline sepikoda. Peale mainitud teemade, mis on olnud meie arutelude läbiv aines ja jäävad päevakorda ka edaspidi, oleme me oma istungitel ja kuulamistel hoidnud pideva tähelepanu all arengusuundi, mis seonduvad Euroopa Liidu idapartnerluse, eeskätt Ukraina, Moldova, Georgia ja Valgevenega. Usun, et ma ei tee kellelegi ülekohut, kui ütlen, et kõigi idapartnerite areng on

aastate jooksul tähendanud konarlikku teed paljude tõusude ja langustega. Siiski ei saa keegi väita, et Euroopa Liidu ja ka Eesti abikäsi idapartnerite reformipüüdlustele oleks olnud asjatu või täiesti tulemusteta. Seegi töö nõuab strateegilist kannatlikkust.
Lõpetuseks. Me elame kiiresti muutuvas maailmas. Kolm aastat tagasi keskendus toonane välisminister Riigikogus peetud ettekandes küberjulgeolekule ja muretses tõsiselt selle pärast, kas NATO suudab jääda aktiivseks tegutsejaks ka pärast Afganistani operatsiooni lõppu. Kahe aasta eest keskendus toonane välisminister mõistetavalt vast vallandunud sõjale Ukrainas, rääkis ka NATO uuest rollist meie regioonis, kuid sõnu "pagulane" või "sõjapõgenik" on toonase arutelu stenogrammist raske leida, olgugi et kodusõda Süürias oli möllanud juba tükk aega. Kõik see näitab, kui kiiresti võivad tänapäeva maailmas vallanduda protsessid, mis muudavad fundamentaalselt regioonide ja kontinentide julgeolekupilti. Eesti julgeolek on aga olnud meie arutelude läbiv teema kõigi aastate jooksul.
Me oleme palju rääkinud välis- ja julgeolekupoliitika konsensuslikkusest. Maailma pingestumine ja Eesti sisepoliitika antagoniseerumine on seda konsensuslikkust tublisti kahandanud. Me teame, et oleme rahvusvahelisel areenil tugevad siis, kui oskame leida ühispositsiooni oma liitlastega. Ma leian, et sama printsiip võiks kehtida ka Eesti-siseses debatis meie prioriteetide üle. Riigikogul ja parlamentaarsel diplomaatial on Eesti esindamisel maailmas oluline osa. Kuid ärgem keegi mõelgem seda rolli täites, et see, mis on hea minu parteile, peab kõlbama ka Eestile. Mõelgem hoopis nii: see, mis on hea Eestile, on hea Eesti inimestele ja järelikult ka kõigile erakondadele. Aitäh!

12:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Aga, head kolleegid, enne kui me läheme küsimuste juurde, on meil vaja läbi viia üks hääletus. Nimelt on väliskomisjon teinud ettepaneku pikendada tänast istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Ma panen selle ettepaneku hääletusele.
Head kolleegid, panen hääletusele väliskomisjoni ettepaneku pikendada tänast istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt hääletas 44 rahvasaadikut, vastu ei olnud keegi, 1 jäi erapooletuks. Seega leidis ettepanek toetust ja me töötame täna kella 14-ni.
Aga läheme edasi küsimustega. Kõigepealt kolleeg Peeter Ernits, palun!

12:13 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma lootsin, et täna on võimalik kõigil Riigikogu liikmetel esitada lugupeetud välisministrile küsimusi, aga ma nägin, kuidas lugupeetud Reformierakonna kolleegide teerull sõitis sellest võimalusest rahulikult üle. Esimesed 12 rahvasaadikut hõivasid vastusteks ettenähtud tunnist 39 minutit. Aitäh!
Aga ma esitan teile nüüd küsimuse, mille ma oleksin tahtnud esitada lugupeetud välisministrile. Tiit Vähi, kahekordne peaminister, on öelnud: "Me oleme ehitanud paksu läbipääsmatu seina meie ja meie naabri Venemaa vahele. Kuni see sein on nii paks ja nii kõrge, et sealt läbi ei saa, seni pole mõtet Ida-Virumaale investeerida." Vähi mainis oma mõtteavalduses sõjahüsteeriat ja sanktsioonide toetamist ning küsis: "Kes tuleb investeerima tupikriigi lõppu ..."

12:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun küsimust!

12:14 Peeter Ernits

Küsimus on see: kas kahekordne peaminister Tiit Vähi ei mõista rahvusvahelisi suhteid ja räägib riigivaenulikku juttu, nimetades Eestit tupikriigiks ning väites, et meil valitseb sõjahüsteeria ja selle tõttu takistab valitsus investeeringuid Ida-Virumaale?

12:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, hea kolleeg!

12:14 Sven Mikser

Aitäh! Kõigepealt, selles küsimuses sisaldus kaks küsimust. Tõepoolest, välispoliitika kui olulise tähtsusega riikliku küsimuse menetlemise protseduur Riigikogus on olnud aastast aastasse võrdlemisi sarnane. Näiteks on väliskomisjon läbirääkimiste kohta teinud ettepaneku, et esimeses järjekorras saaksid sõna fraktsioonide volitatud esindajad, just nimelt selleks, et kõik fraktsioonid saaksid oma seisukohta väljendada. Kui meie kodukord seda võimaldab, peame tulevikus võib-olla kaaluma sarnase printsiibi sisseviimist ka küsimuste esitamise faasis. Seni ei ole see vajalikuks osutunud, aga kindlasti ei keela keegi meil oma protseduure paremaks teha ja ümber mõtestada.
Nüüd teie teine küsimus. Ma arvan, et kui endine peaminister Tiit Vähi nimetab Eestit tupikriigiks, siis ta kindlasti eksib. Eesti on, nagu ka välisminister rõhutas, huvitatud headest ja heanaaberlikest suhetest kõigi oma naabritega ning mitte ainult naabritega, vaid ka kaugemate riikidega. Mis puudutab konkreetselt Venemaad, siis, tõepoolest, Venemaa enda käitumine – ta on rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud printsiipe jämedalt rikkunud – on pannud selle riigi seisu, et mitte ainult Eesti suhted Venemaaga, vaid ka Euroopa Liidu ja teiste lääneriikide suhted Venemaaga on väga komplitseeritud. Sanktsioonid, mis on Venemaa vastu kehtestatud, on kehtestatud ka teile teadaolevatel põhjustel. Peamine põhjus on Venemaa osalus Ida-Ukrainas toimuvas ja Krimmi annekteerimine. Neid sanktsioone saab tühistada siis, kui Venemaa on hakanud uuesti käituma selliste printsiipide alusel, mida ta tegelikult rahvusvahelise kogukonna liikmena vähemalt sõnades on ka ise oluliseks pidanud.

12:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Oudekki Loone, palun!

12:16 Oudekki Loone
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on väga hea meel, et euroopalikud väärtused ja meie kõigi sotsiaal-majanduslik julgeolek on teile väga tähtsad. Samas on Eesti võtnud peaaegu kõige liberaalsema positsiooni suhtumises USA ja Euroopa vabakaubanduslepingusse TTIP. See leping on Eesti majandusjulgeolekule ohtlik ja sülitab olulisele Euroopa väärtusele, nimelt tööinimeste õigustele. Näiteks sisaldab see riikidevälist arbitraažisüsteemi, mille abil saavad suured korporatsioonid mööda hiilida riikide seadustest. Kui Eesti otsustab tõsta miinimumpalka, võivad korporatsioonid tahta, et Eesti riik neile vahe kinni maksaks. Kas poleks viimane aeg loobuda lepingu projektist, mis eelistab suurkorporatsioonide huve meie enda kodanike huvidele?

12:18 Sven Mikser
Aitäh! Kõigepealt, nagu te hästi teate, kaubandusläbirääkimisi Euroopa Liidu nimel peab Euroopa Komisjon. Loomulikult, liikmesriikide informeeritus ja nende võimalus oma huvide eest seista on selles protsessis erakordselt oluline. Väliskomisjon on nii mõnelgi korral TTIP-ga seonduvat käsitlenud, aga nagu teada, need läbirääkimised ei ole ju veel lõpule jõudnud. Seetõttu arvan, et võimaliku lõpptulemuse suhtes hirmude üleskütmine ei ole tänasel päeval iseäranis mõistlik tegevus. Ameerika Ühendriigid ja tegelikult ka Euroopa vaatavad kalendrisse. Me teame, et Ameerika Ühendriikide administratsioon pisut vähem kui aasta pärast vahetub. On väljendatud lootust ja ootust, et need läbirääkimised võiksid jõuda tulemusele praeguse, Barack Obama administratsiooni ajal. Samal ajal, vaadates läbirääkimiste kulgemise tempot, selles päris kindel olla ei saa. Pigem arvan ma, et võib olla mõnevõrra kahtlev, kas me tulemusele nii kiiresti jõuame.
Neid hirme, mis seonduvad n-ö suurkorporatsioonide huvide üleesindatusega selles protsessis või selles leppeloogikas üldse, on aastate jooksul päris palju väljendatud. Samuti on räägitud mitmest muust võimalikust probleemist, näiteks erinevatest standarditest, olgu fütosanitaarias, keskkonnas või töökaitses. Kindlasti on Euroopa Liidu standardid paljudes valdkondades teistsugused, mõnes valdkonnas on need rangemad. Aga müüt, et me kõigis valdkondades oleme tunduvalt rangemate standarditega ja peame nüüd tegema järeleandmisi, ei pea ka kindlasti päriselt paika. Nii et jälgime seda protsessi väga rahulikult ja ütleme oma sõna, kus see on võimalik. Loomulikult oleme me huvitatud, et Euroopa saaks sellest protsessist kasu. Hirmudest rääkides ütlen veel, et ookeani mõlemal kaldal räägitakse erinevaid lugusid sellest, kuidas töökohad liikuma hakkavad, kas Ameerikast Euroopasse või Euroopast Ameerikasse. See võib eri majandus- või ärivaldkondades toimuda kindlasti erinevalt. Aga kokkuvõttes on kõik analüütikud üsna ühte meelt selles, et see oluline vabakaubanduslepe annab tõsise tõuke mõlema poole majandusele, avades uusi võimalusi ja uusi turge.

12:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kolleeg Igor Gräzinit ma ei näe. Seega, Liina Kersna, palun!

12:20 Liina Kersna
Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Ma küsin topeltkodakondsuse teemal. Selle vastased ütlevad, et seal peitub julgeolekurisk. Milles teie näete võimalikku lahendust, et näiteks eestlase ja prantslase laps saaks võtta mõlema vanema kodakondsuse ning samas oleks minimeeritud kardetud julgeolekurisk?

12:21 Sven Mikser
Aitäh! Päris ausalt teile vastates ütlen, et neid küsimusi Riigikogu väliskomisjon viimase poole aasta jooksul ei ole arutanud. Kui me räägime kodakondsuse seadusest ja selle põhimõtetest, siis ma arvan, et sellekohased algatused kuuluvad ühe teise komisjoni töövaldkonda. Küll on hästi teada, et Eesti seadustes on sees teatud konflikt. Ühelt poolt ei luba me topeltkodakondsust, teisest küljest ei saa üheltki sünnijärgselt kodanikult sünnijärgset kodakondsust ära võtta. Nii et *de facto* on olemas topeltkodakondsusega inimesi, kes ka täiesti seaduslikult Eesti passi taskus kannavad. Julgeolekuriske tuleb loomulikult arvesse võtta. Samas usun ma, et meil võiks toimuda põhjalikum ja võib-olla mitte liiga emotsionaalne, vaid täiesti ratsionaalne debatt topeltkodakondsuse variantide üle, sest tegelikult ei ole see pilt sugugi mustvalge. Ei ole nii, et on ainult ühe riigi kodakondsus ja ainult puhas topeltkodakondsus, vaid neid viise, kuidas riigid seda küsimust lahendavad, on kindlasti kümneid. Me võiksime vaadata, kas sealt on üle võtta midagi, mis teeniks sedasama huvi, et Eesti riigile lojaalseid inimesi ei oleks mitte ainult Eesti pinnal, vaid kogu maailmas võimalikult palju, et neid, kes tunnevad seost Eestiga ja kes osalevad Eesti elus oluliste asjade otsustamisel näiteks valimistel osaledes, oleks võimalikult palju, aga samas ei tekiks sellest Eesti riigile mingisuguseid julgeolekuohte.

12:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Igor Gräzin, palun!

12:23 Igor Gräzin
Austatud ettekandja! Rahvusvahelistes suhetes toimivad ka sellised asjad nagu kodanikualgatused, -initsiatiivid jne. Eesti delegatsioon sõidab Jerevani, 1000 inimest on sellega seotud, varsti läheb Peterburi tõenäoliselt umbes 1200 inimest, MustonenFest tegutseb Iisraelis jne. Suhted toimivad, Meelis Kubits ja kogu see seltskond, Jeltsini mälestamine Tallinnas jne. Seda kõike tehakse üldiselt tasuta, heast tahtest ja siin on kaasatud tuhanded inimesed mõlemalt poolt. Ettekandes sellest juttu ei olnud. Kas sellistel üritustel on puhtalt seltskondlik ja meelelahutuslik väärtus või need siiski mõjutavad Eesti välispoliitikat? Küsimus nr 2: kas välispoliitikat Eesti riigis ajab ainult Välisministeerium või tohib seal ka parlament natuke osaleda, ütleme, ka sisulises mõttes? Näiteks, kas parlamendidiplomaatial on kohta Eesti välispoliitika struktuuris?

12:24 Sven Mikser
Aitäh! Kodukord lubab küll ühe suulise küsimuse mõlemale ettekandjale, aga püüan vastata väga lühidalt mõlemale küsimusele. Kodanikualgatus mängib loomulikult olulist rolli kõigis poliitikavaldkondades. Ideaalses maailmas peakski kodanikualgatus ja kogu vabakondlus toimima ilma riigi väga suure finantsilise toetuseta. Küll peaks riik looma kõik võimalused, et oleks võimalik riigi huvides sellist vabakondlikku tegevust ja kodanikualgatust viljelda, nii ka välispoliitikas. Loomulikult, nagu ma ütlesin, välispoliitikas on olulised ühtsus ja teatud mõttes ka meie tegevuste järjepidevus. Selles mõttes vaatab riik kindlasti soosivalt nendele vabakondlikele tegevustele, mis kattuvad riigi huvidega ja riigi arusaamaga sellest, millised on meie välispoliitilised huvid.
Teine küsimus oli parlamentaarse diplomaatia kohta. Eesti Vabariigi Riigikogu on parlamentaarses diplomaatias olnud aastate jooksul märkimisväärselt aktiivne. Me ei saa muidugi eirata seda, et välispoliitika ja julgeolekupoliitika on võrdlemisi täitevvõimukesksed poliitikavaldkonnad nii Eestis kui ka igal pool mujal. Siin ei peaks me üritama valitsusest kuidagi mööda joosta. Teiseks, me ei saa ära unustada, et meie, 101 Riigikogu liiget, oleme saanud oma mandaadi valdavalt oma valijatelt kodumaal, kes ootavad meilt n-ö oma valimisringkondlike ja oma isiklike probleemide lahendamist ning neile seadusandliku lahenduse raamistuse loomist. Nii et me kindlasti ei saa eeldada, et Riigikogu võtab

välispoliitika oma igapäevaseks põhiülesandeks. Aga parlamentaarset diplomaatiat loomulikult edendavad väliskomisjon, Euroopa Liidu asjade komisjon, riigikaitsekomisjon ja ka väga paljud teised komisjonid, kes kahepoolselt ja mitmepoolselt suhtlevad oma partneritega mujal maailmas ning Euroopa Liidu sees. Loomulikult teevad seda ka parlamendi moodustatud välisdelegatsioonid, kes töötavad Euroopa Nõukogu, OSCE ja NATO parlamentaarsetes assambleedes, Parlamentidevahelises Liidus, Balti Assamblees või Vahemere Liidu Parlamentaarses Assamblees. See on väga mitmetahuline töö. Üritada luua kuvandit, et me oleme üksnes kummitempel või valitsusele järelekiitja, ei ole kindlasti adekvaatne, arvan ma.

12:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Rein Ratas, palun!

12:26 Rein Ratas
Aitüma, härra juhataja! Auväärt väliskomisjoni esimees! Ilmselt on nii, et Vene valitsus ei kavatse Krimmist mitte kuidagi loobuda. Kas kehtivad Venemaa-vastased sanktsioonid ja neist tulenevad majandustakistused, Eestile näiteks, jäävad kehtima määramatuks ajaks või piirdume me koos liitlastega mõne aja pärast ainult sellega, et me ei tunnusta Krimmi poolsaart Venemaa Föderatsiooni osana? Olen rääkinud.

12:27 Sven Mikser
Aitäh! See on väga hea küsimus. Ma arvan, et mõni aasta pärast seda, kui Nõukogude Liit oli Eesti okupeerinud ja annekteerinud, oli paljudes maailma pealinnades palju neid, kes ütlesid, et see olukord, kus Eesti *de facto* oma territooriumi üle suveräänsust ei teosta, jääb kindlasti kehtima päris pikaks ajaks, ja küsisid, kas siis kavatsetaksegi nii pikaks ajaks jääda mittetunnustamispoliitika juurde. Jah, ma arvan, et mittetunnustamispoliitika on oluline. Kui me vaatame Venemaa-vastaseid sanktsioone, siis see on pakett, milles teatud osa meetmetest on seotud Ida-Ukrainas toimuvaga ja Minski kokkulepete täitmisega. Nende pikendamisel rahvusvaheline kogukond ja Euroopa Liit kindlasti jälgib ja peabki jälgima konkreetselt neis kokkulepetes sätestatud ja võetud kohustuste täitmist. Aga mis puudutab Krimmi annekteerimise mittetunnustamist, siis ma arvan, et siin on Euroopa Liidul ja laiemalt demokraatlikul maailmal teatud mõtteaine, kuidas seda mittetunnustamist sisuga täita. Minul täna sellest kõnepuldist teile kompleksset vastust anda ei ole kahjuks võimalik. Aga jah, ma arvan, et mittetunnustamispoliitikale kindlaksjäämine on oluline. Ajalugu on pikem kui valimistsükkel ja meie oma kogemused näitavad, et mittetunnustamispoliitikal võivad olla siiski positiivsed tulemused.

12:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Marko Mihkelson, palun!

12:29 Marko Mihkelson
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Aitäh, väliskomisjoni esimees, väga sisulise ja reljeefse ettekande eest! Väga paljud probleemid said seal väga hästi lahti räägitud. Mul ei õnnestunud kahjuks esitada küsimust välisministrile. Aga võib-olla sa ei pahanda, kui ma oma küsimusse põimin kaks teemat, millele ootan vastust. Esiteks käitun ajakirjanike kombel, kes peale meie debatti tavapäraselt küsivad, kuidas sa jäid rahule tänase välispoliitilise debatiga siin Riigikogus. Mida võiks tänasest õppetunnist väliskomisjon tuleviku tarbeks kõrva taha panna, et seda debatti sisulisemaks muuta? Teiseks, väga vähe on täna räägitud Vene-Türgi pingetest ja nende võimalikust mõjust meie julgeolekule. Ehk sa saad mõne sõnaga oma väga headele kogemustele tuginedes meile seda lahti rääkida?

12:30 Sven Mikser
Aitäh! Esimesele küsimusele ma osaliselt juba vastasin kolleeg Ernitsa küsimusele vastust andes. Kindlasti on oluline, et see debatt oleks selline, kus Riigikogus esindatud erinevad poliitilised jõud saaksid oma mured esile tuua, küsida ja saada vastuseid neid huvitavatele küsimustele. Me teame, et aja jooksul on selle debati formaati Riigikogus muudetud. Omal ajal, mäletad isegi, pidasime siin saalis seda debatti kaks korda aastas. Siis leidsime, et seda on liiga palju. Võib-olla tuleb mõni äraunustatud vana asi tolmust puhtaks pühkida ja uuesti kasutusele võtta, kui maailm väga kiiresti muutub ning

välispoliitikal ja julgeolekupoliitikal on meie riigi sisepoliitikas ja meie otsustes suurem roll, kui me võib-olla siin ajaloo õnnelikku lõppu oodates arvasime.
Kui rääkida Türgi ja Venemaa suhetest, siis välisminister põgusalt peatus Venemaa rollil Süürias ja regioonis laiemalt. See roll ei ole olnud konstruktiivne ega ole kindlasti aidanud kaasa lahenduse leidmisele. Konkreetselt Süüria kodusõjast rääkides on kahetsusväärne, et tegelikult paistab järjest selgemini, et Venemaa oma sõjalises operatsioonis ründab üsna valimatult kõiki, kes ei ole liitlassuhtes Bashsar al-Assadi režiimiga. See teeb lahenduse leidmise raskemaks. Türgi, nagu teada, on NATO liitlasriik, kelle suhtes NATO on võtnud julgeolekukohustusi. Meie peamegi Süüria ja Türgi piirialal toimuvasse, samuti sellesse, mis toimub Venemaa ja Türgi vahel, suhtuma nii, et selliste aktsioonidega ohustatakse meie liitlasriigi piiride puutumatust ja territoriaalset terviklikkust. Nii et kindlasti oleme me siin tugevas liitlassuhtes ja peame selle järgi ka oma poliitikat planeerima.

12:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Valdo Randpere, palun!

12:32 Valdo Randpere
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea väliskomisjoni juht! Ma kõigepealt nõustun hea kolleegi Marko Mihkelsoni tõdemusega ja tõden kurbusega, et millegipärast tunduvad opositsiooni esindajad olevat välispoliitikast vähem huvitatud kui koalitsioonipoliitikud. Mis teha, paraku nii see on. Aga minu küsimus on selline. Ma ei taha, et sa sekkuksid mõne teise riigi siseasjadesse, kuid sind kui tuntud välispoliitikaeksperti siin meie ees nähes tekkis mul tahtmatult üks küsimus. Meile on räägitud ja räägiti ka täna, et küll on hea, et Soome ja Rootsi on lähenenud NATO-le. Aga kas sina saaksid ennustada, millal Soome ja Rootsi võiksid saada NATO liikmesriigiks? Lihtsalt ennustada, ilma et sa sekkuksid nende riikide siseasjadesse.

12:33 Sven Mikser
Aitäh! Kõigepealt, hea kolleeg Marko Mihkelson on nii minu kui ka sinu tubli koalitsioonipartner. Ma arvan, et need inimesed, kes panid oma nime tabloole kirja, aga aja lõppemise tõttu ei saanud küsimust esitada, ei ole ilmtingimata vähem välispoliitikast huvitatud, võib-olla on nad lihtsalt vähem kogenud parlamendiliikmed ja nende näpud ei ole nii nobedad sõnavõtusoovi sisse vajutama.
Loomulikult, NATO uksed peavad olema avatud kõigile Põhja-Atlandi regiooni riikidele, kes soovivad NATO-ga liituda. Lühidalt öeldes saavad Soome ja Rootsi NATO liikmeks siis, kui Soome ja Rootsi valijad, Soome ja Rootsi rahvas jõuavad arusaamale, et NATO-sse kuulumine on nende julgeolekuhuvides. Enne seda see kindlasti ei juhtu. Ma arvan, et väga paljudes peades on arusaam, et need riigid on väga kõrgelt arenenud, ka nende kaitseväed on väga kõrgelt arenenud ning nad suudavad kõigi kriteeriumide, sõjaliste, poliitiliste, majanduslike ja ka muude kriteeriumide põhjal toimida *de facto* liitlastena. Seetõttu usutakse, et kui nad uksele koputavad, siis see avaneb kohe. Aga milleks tulla päikesepaistelise ilmaga katuse alla varju, ootame seda, kui sajule läheb! Tegelikkuses võib juhtuda nii, et siis, kui sajab, on vihmavarjud välja müüdud või on nende hind nõudluse suurenemise tõttu kõrgemaks läinud. Nii et ma arvan, et neil, kes tahavad keerulises julgeolekupoliitilises olukorras olla NATO vihmavarju all, on kindlasti mõistlik soetada see vihmavari endale juba siis, kui vihma võib-olla veel ei saja.

12:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urve Tiidus, palun!

12:35 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te mainisite sõnapaari "ideaalne maailm". Ideaalses maailmas võiksid ju valitseda diplomaatia ja rahumeelsed suhted. Paraku on ajalugu suuresti sõdade, rivaalitsemise ja agressioonide ajalugu. Kas 21. sajand võiks tuua selles asjas mingit põhimõttelist muutust?

12:35 Sven Mikser

Aitäh! Ennustamine on üldse tänamatu tegevus ja tuleviku ennustamine iseäranis. Tõepoolest, nagu te õigesti ütlesite, ajalugu on olnud sõdade ajalugu. Kui veel lähiminevikku tagasi vaadata, siis võib-olla 1990-ndad tundusid meile siin Põhja-Euroopas väga rahulikena ja me olime peaaegu valmis uskuma Fukuyama ettekuulutust ajaloo lõpust sel kombel, et kõik võtavad omaks liberaalse demokraatia ja õigusriikluse põhimõtted. Samal ajal käisid ju Balkanil verised sõjad, Aafrikas oli suisa genotsiidijuhtumeid. Nii et maailm ei ole kunagi pikalt nautinud konfliktivaba olekut. Nii väga kui ma ka tahaksin lähitulevikuks sellist ideaalset maailma silme ette manada, arvan ma, et me peame siiski oma tegevusi planeerides, oma välispoliitilisi, diplomaatilisi ja riigikaitselisi tegevusi planeerides lähtuma kõige halvemast võimalikust stsenaariumist. Siis me oleme valmis kõigeks, ka selleks, kui kõik läheb hästi. Kui me võtame enda tegevuse planeerimise aluseks selle, et küll kõik läheb hästi, siis oleme suures hädas, kui peaks minema teisiti.

12:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Madis Milling, palun!

12:37 Madis Milling
Suur tänu, härra istungi juhataja! Hea komisjoni esimees! Täna on siin saalis päris mitu korda räägitud Venemaa-vastastest sanktsioonidest. Ma ei ole oma küsimusega kindlasti originaalne, aga küsin ikkagi. Peatselt vaadatakse Euroopas need sanktsioonid üle. Samas ei maksa hellitada illusioone, sest me ju teame, kui tugevad on riikide majandushuvid ja kui tugev on riikides majandusringkondade lobitöö valitsuste veenmiseks. Siit küsimus: kumb võidab, kas väärtused ja õiglustunne või raha?

12:37 Sven Mikser
Nende laudade taga, kus arutatakse sanktsioone, istuvad täitevvõimu esindajad. Kindlasti oleks seegi küsimus olnud õigem esitada välisministrile. Aga ma võin öelda, et kui välispoliitikat pessimistliku pilguga vaatavad inimesed oleksid pidanud kaks aastat tagasi vastama küsimusele, kas kahe aasta pärast on Euroopa Liit ja läänemaailm suhtumises Vene agressiooni Ukraina vastu ühtsed, siis ilmselt väga paljud pessimistid oleksid öelnud, et oh, kus sa sellega, paari kuuga läheb see ühtsus üle, kõik vajub unustuse hõlma ja minnakse tagasi tavapärase suhtluse juurde. Seda ei ole juhtunud. See on erakordselt positiivne. Ma arvan, et meie esindaja ükskõik millise Euroopa Liidu otsuse langetamise laua taga seisab väga kindlalt selle põhimõtte eest, et häid ja õigeid asju tuleb premeerida, aga niikaua kuni jätkub rahvusvahelise õiguse jäme rikkumine, niikaua kuni tehtud kahju ei ole heastatud, niikaua peab ka Euroopa Liit olema sanktsioone jätkates kindel ja ühtne.

12:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jaanus Marrandi, palun!

12:39 Jaanus Marrandi
Tänan! Lugupeetud ettekandja, tänan sind suurepärase, liberaalse demokraatia väärtusi kaitsva kõne eest! Minu küsimus puudutab julgeolekuvaldkonda. Eesti julgeoleku üks nurgakive on kuulumine NATO-sse. Samas on NATO itta laienemine üks peamisi punaseid rätikuid ja poliitilise konflikti kohti suhetes Venemaaga. Mitmed riigid, näiteks Gruusia ja servamisi ühel või teisel moel Ukraina, on andnud märku soovist või huvist NATO-ga liituda. Kuivõrd sellises keerulises välispoliitilises olukorras üldse on olemas poliitilist huvi ja tahet NATO edasiseks laienemiseks?

12:40 Sven Mikser
Aitäh! Tõepoolest on öeldud, et see on nagu punane rätik härjale. Mitmed vaatlejad, kes meist võib-olla väga erinevalt mõtlevad, on küsinud, kas NATO-l oli ikka õige Venemaad selliselt ärritada. Kui me mõtleme NATO laienemisele, siis see on alati olnud aga mitte pakkumisel, vaid nõudlusel põhinev laienemine. Mitte NATO ei tulnud meid oma liikmeks värbama, vaid meie avaldasime soovi saada osa sellest turvagarantiist, kuna me leidsime, et me kuulume samasse väärtusruumi. Vaatame nüüd ajalugu. Agressiooni ohvriks ei ole langenud ükski NATO liikmesriik, mis näitab, et NATO turvagarantii toimib. Kui küsida, kas liikmesus suurendab või vähendab julgeolekut, siis kahtlemata see suurendab seda. Mitmed

riigid, kes NATO turvagarantii osaliseks ei ole pääsenud, on pidanud oma lähiajaloos üle elama palju karmimaid sündmusi. Mis puudutab NATO edasist laienemist, siis Eesti on seda meelt, et NATO uksed peavad jääma avatuks. Loomulikult on siin omad geograafilised piirid, tegemist on ikkagi Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooniga, aga on olemas kriteeriumid nii sõjaliste võimete kohta kui ka olulised poliitilised kriteeriumid, mis tuleb täita, selleks et liikmeks saada. Eesti kindlasti leiab, et need riigid, kes kvalifitseeruvad, peavad saama väga selge liikmesuse perspektiivi. Samas ei maksa endale illusioone teha, justkui selles otsuses ei oleks mingisugust poliitilist kalkulatsiooni. On olemas teatav laienemisväsimus, on olemas hirm, et mõne uue liikmega võivad tulla kaasa teatud lisakohustused ja -pinged. Aga loomulikult, NATO on olnud oma ajaloos kõige tugevam, kõige parem sõjalise kaitse organisatsioon. Ma arvan, et NATO missioon ka tulevikus on kogu euroatlantilises ruumis julgeolekut ja turvatunnet pakkuda.

12:42 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Uno Kaskpeit, palun!

12:42 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Ka minu küsimus oli tegelikult mõeldud välisministrile, aga kuna te ajate ühesugust välispoliitikat ja olete puudutanud ka neidsamu küsimusi, siis ma küsin teilt. Meie okupatsioonikahjusid ja piirilepinguga teisele poole piiri jäävaid maid, Setumaad, ei pea te vajalikuks või tähtsaks välispoliitiliseks küsimuseks. Te ütlete, et see on ajalugu. Samas, Krimmi okupeerimine toimus juba ligi kaks aastat tagasi, minu arvates on see ka ajalugu. Mis ajast muutub asi ajalooks? Kas teie välispoliitika on kuidagi kahepalgeline või kuidas sellest aru saada?

12:43 Sven Mikser

Aitäh! Ma kahtlemata ei ole teiega nõus, et Krimmi annekteerimine on juba ajalugu ega ole enam tähtis. Ka ajalugu ise on tähtis. Ajalool on teinekord väga oluline roll välispoliitiliste otsuste langetamisel. Mis puudutab piirilepet, siis jah, piirilepete allkirjastamiseni me jõudsime teadupärast ka ühel varasemal korral, 2005. aastal. Toona, muide, langetas Riigikogu vajaliku häälteenamusega siinsamas saalis otsuse, et piirilepped ja piirijoone selline kulgemine on Eesti riigi huvidega kooskõlas ja Eesti riigi põhiseadusega vastavuses. Siis järgnes pikem paus, sest Venemaa võttis oma allkirja tagasi. Eelmine Riigikogu langetas otsuse alustada seda protsessi taas, saatis selle kohta ettepaneku valitsusele, kes selle järgi ka tegutses ja piirilepped meie ette tõi. Nüüd on loodetavasti nähtavas tulevikus jällegi Riigikogu käes kord otsustada, kas need piirilepped pakutud kujul on sellised, millele me oleme valmis oma toetushääle andma. Kui nendele lepetele saab osaks kahekolmandikuline häälteenamus, siis Eesti parlament need taas ratifitseerib. Minul on küll usk ja veendumus, et piirilepped ja nende ratifitseerimine on Eesti julgeoleku- ja välispoliitilistes huvides. Ma väga loodan, et Riigikogus on olemas vajalik toetus. Kui vaadata erakondi, kes selle ettepaneku valitsusele eelmise parlamendikoosseisu ajal tegid, siis neid esindab praegu siin isegi rohkem rahvasaadikuid, kui on vaja kahekolmandikuliseks häälteenamuseks.

12:45 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud väliskomisjoni esimees, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Ma palun vabandust nende kolleegide käest, kes oma küsimust esitada ei saanud! Kahjuks on küsimuste esitamise ja neile vastamise aeg läbi. Me läheme edasi läbirääkimiste juurde. Kõigepealt palun kõnepulti fraktsioonide esindajad! Palun, Marko Mihkelson Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel! Viis pluss kolm minutit.

12:45 Marko Mihkelson

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud välisminister! Head kolleegid! Me elame tõepoolest väga turbulentses maailmas. Nii välisministri kui ka väliskomisjoni esimehe ettekanne ja need teemad, mida nad käsitlesid, viitavad väga ilmekalt sellele, et väga vähe on lootust, et lähemas, aga võib-olla ka kaugemas tulevikus see turbulentsus tunduvalt väheneks. Seetõttu on erakordselt oluline, et Eesti välispoliitika oleks aktiivne ja loominguline ning me oleksime valmis rahvusvaheliseks koostööks. Sellel aastal valmistab Vabariigi Valitsus ette äärmiselt olulise strateegilise dokumendi, julgeolekupoliitika aluste uuendamist. Ma usun, et see on hea koht, kus koostöös parlamendiga on

võimalik käsitleda prioriteetseid teemasid, mis peaksid viitama meie välispoliitika aktiivsusele ja loomingulisusele.
Välisminister keskendus oma kõnes peaasjalikult julgeolekupoliitika prioriteetidele. Lubage mul Isamaa ja Res Publica Liidu esindajana siin rõhutada viit väga olulist teemat, mis on täna ja lähitulevikus vaieldamatult äärmiselt olulised meie välispoliitikale laiemalt.
Esiteks, meil on tegemist revisionistliku ja väga agressiivse naabriga – Venemaaga. Täna on juba korduvalt arutletud sanktsioonide teemal ja räägitud nende seotusest olukorraga nii Ida-Ukrainas kui ka Krimmis. Aga olgem ausad, tegelikult ei ole need suhted, mis on laiemalt lääne ja Venemaa vahel viimastel aastatel kujunenud, seotud ju üksnes ja ainult sellega, mida me näeme praegu Ukrainas või Süürias. Pole mingit alust väita vastupidist, kui et Venemaa praeguse tegevuse eesmärk on muuta Euroopa julgeolekuarhitektuuri. Venemaa ei ole rahul selle vaba Euroopa maailmaga, mis on kujunenud peale Berliini müüri lagunemist. Kui lugeda Venemaa tippametnike arvamusi ja nende strateegiliste paberite põhipunkte, siis paraku võib sellest teha küll järelduse, et Venemaa näeb oma suhteid lääneriikidega pigem külma sõja vaimus.
NATO ja Euroopa Liit on kujunenud olukorrale reageerinud piisavalt adekvaatselt, sellest siin juba nii Sven Mikser kui ka Marina Kaljurand rääkisid. Võib-olla enam kui NATO tegevusele, kus on erakordselt aktuaalne heidutuse tugevdamine, peaksime me välispoliitikas pöörama tähelepanu just nimelt Euroopa Liidu sees toimuvatele aruteludele, kaasa arvatud sellele, millist strateegiat peaks Euroopa Liit suhetes Venemaaga rakendama või millist poliitikat ajama. Küsimus ei ole üksnes selles, kas sanktsioonid peaksid juulis jätkuma või mitte, vaid tegelikult selles, millist Venemaad Euroopa Liit ikkagi oma naabrina tulevikus näha tahaks. Siin on minu arust võimalus just nimelt Eesti välispoliitikal.
Teise suure teemana toon esile islamiäärmusluse väga tõsise mõju. Minister Kaljurand mainis, et Islamiriik on levinud Liibüasse, Süüriast ja Iraagist rääkimata, aga me teame, et ta tegutseb aktiivselt ka Afganistanis ning Venemaa lõunapiirkonnas Põhja-Kaukaasias. Olgem ausad, üksikvõitlejad on olemas ka meie regioonis, mitte ainult Euroopas, vaid ka Põhjalas. Rootsi julgeolekuteenistuse juht teatas hiljuti, et 110 ISIS-e võitlejat, kes on Rootsi naasnud, on väga tõsine julgeolekuoht nii Rootsile kui ka kogu regioonile. See eeldab riikide väga tihedat julgeolekupoliitilist koostööd, tegelikult ka luurekoostööd.
Kolmandaks, tänastes kõnedes puudutati väga palju rändekriisi teemat. See on arusaadavalt pikaajaline probleem, mis mõjutab ennekõike Euroopa Liidu ühtsust. Aga solidaarsusest rääkides ei tohiks unustada Eesti tegevust viimaste aastate jooksul eri valdkondades, alates rahvusvahelistest missioonidest Afganistanis ja Iraagis, kuni konkreetsete tegevusteni ka praegu, rändekriisi ajal, kui me oleme näidanud üles erakordset solidaarsust oma liitlastega. Väga oluline on pikaajaliselt silmas pidada seda, kuidas me suudame ühiselt kaitsta neid põhiseaduslikke väärtuspõhimõtteid, mida vaba ja demokraatlik Euroopa Liit on esmatähtsaks pidanud. Siin on meil ees kahtlemata äärmiselt tõsised debatid oma liitlaste ja partneritega.
Neljandaks on väga palju räägitud Euroopa Liidu ja NATO ühtsuse teemal. Võib-olla tõesti ei ole me olnud nii lähedal Euroopa Liidu murenemisele, aga on täiesti ilmne, et meie välispoliitika jõupingutused peavad olema mõeldud selleks, et neid mõrasid vähendada ja ühtsust tugevdada.
Viies väga tähtis teema, millele täna on arusaadavatel põhjustel vähem tähelepanu pööratud, puudutab Eesti rahvusvahelist konkurentsivõimet. See ei ole selgelt ju ainult Välisministeeriumi asi. Nii ettevõtlusminister kui ka valitsus laiemalt peaksid tegelema sellega, et meie ettevõtjatel oleks kaugematel või ka lähematel turgudel keerulistele aegadele vaatamata võimalik kõige paremal viisil edendada Eesti eksporti ja ka Eesti tuntust laiemalt.
On veel üks väga-väga oluline mure, millele ma tahan lõpetuseks minuti-poolteist kulutada. Kahjuks ei jõudnud välisminister oma kõnet täispikkuses esitada ja jättis välja minu arvates kõige olulisema osa sellest. Kõik mainitud teemad on äärmiselt olulised ja meil on väga palju vaja teha, aga selleks on vaja ressursse. Välisminister kirjeldas oma kõne kirjalikus variandis, et tuleb koondada ja kokku võtta ning saatkondade arvu vähendada. Ta viitas sellele, et nii paradoksaalne kui see ka ei ole, on Eesti välisteenistuses praegu umbes niisama palju või isegi vähem diplomaate kui aastal 2003 ning Eesti Välisministeeriumi eelarve on võrreldes aastaga 2003 väiksem, kui me vaatame suhtarvu riigieelarve üldmahust. Kas see on vastavuses nende ohtude ja ülesannetega, mis meil silmapiiril on? Seetõttu arvan, et kuna diplomaadid on meie esmane liin heidutuse rajamisel, siis on välisteenistuse rahastuse pool erakordselt oluline. Ma loodan, et minister Marina Kaljurannast saab esimene välisminister, kes tõsiselt pühendub peale välispoliitika ka Välisministeeriumi ja välisteenistuse rahastuse tugevdamisele. Ma usun, et just see paik, Riigikogu, on see, kus leidub selleks häid liitlasi. Aitäh!

12:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Enn Eesmaa, Keskerakonna fraktsioon, palun! Viis pluss kolm minutit.

12:53 Enn Eesmaa
Austatud kolleegid! Lugupeetud välisminister! Ikka on soliidne ja turvaline alustada mõne klassiku mõtteteraga. Seda tõestasid ka tänased põhiettekanded. Kui veidi Hegelit täiendada, võiks öelda, et alati on külluses fakte ükskõik millise väite kinnituseks. Seega võiksin mulle eraldatud minuteid kasutades rääkida üsna paljudel teemadel. Kuid valin neist võimalikest vaid paar.
Mulle on alati meeldinud arvamus, et enne kui tõttad maailma rabasid kuivendama, tee omaenese elukoha ümbrusest kaunis lilleaed. Tänagi on palju neid, kes kutsuvad üles leidma Eesti jaoks mingeid eriliselt suuri ja mastaapseid välispoliitilisi eesmärke. Arvan, et need on meie riigi kuulumisega NATO-sse ja Euroopa Liitu juba saavutatud. Nüüd on oluline käituda ja tegutseda väärikalt riigina, kellel on õigus istuda laudade taga ja võtta vähemasti teoreetiliselt võrdsena osa tänases maailmas oluliste küsimuste, ka välispoliitika küsimuste arutelust.
Veel sel aastal ootab Eestit ees üks rahvusvaheliselt oluline eesistumine. Juba maikuus saab Eestist pooleks aastaks Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee eesistujariik. Euroopa Nõukogusse kuulub 47 liikmesriiki, teiste seas Venemaa. Kuna ministrite komitees langetatakse Euroopa Nõukogu poliitilisi otsuseid, kaasa arvatud otsuseid liikmesuse ja eelarve kohta, pole vist vaja pikalt analüüsida, kas juba mais algav eesistumine on oluline või mitte. Seda enam, et otsuste vastuvõtmisel püüeldakse alati konsensuse poole, mis meie välisministrilt – aga just tema juhib tulevasi debatte ning vastutab koostöö tulemuslikkuse eest – nõuab niihästi diplomaadi osavust kui ka otsustaja resoluutsust. Tööd ja teemasid on eesistujariigil rohkesti, sest Euroopa Nõukogu alla kuuluvad Euroopa Inimõiguste Kohus, parlamentaarne assamblee, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kongress, rahvusvaheline vabaühenduste konverents ja inimõiguste volinik. Ettevalmistused eesistumiseks algasid juba läinud suvel. Otsustatud on peamised valdkonnad, millele Eesti tahab poole aasta jooksul keskenduda. Euroopa Nõukogu peasekretär Thorbjørn Jagland, kes vastutab organisatsiooni strateegilise juhtimise eest ja esindab Euroopa Nõukogu, saabub Eestisse visiidile vahetult enne mais algavat Eesti eesistumist. Seetõttu oli lausa kõhe lugeda hiljutist ajaleheartiklit, mille kohaselt isegi Eesti välisministri kabinet ei vasta elementaarsetele turvalisusnõuetele ja seda kaks aastat pärast tollase välisministri Urmas Paeti ja euroliidu välispoliitika juhi Catherine Ashtoni vahelise sensitiivsel Maidani teemal peetud telefonikõne pealtkuulamist. Oleks küll viimane aeg lõpule viia Välisministeeriumi peamaja turvaala laiendamine kuni viimase olulise kabinetini.
Samas on aga just Välisministeeriumi aastaeelarve kõigi teiste ministeeriumide eelarvetest väiksem. Juba on alustatud koondamisi, esialgu peamiselt küll peamajas, ning need paraku jätkuvad. Kõigile on teada, et paljud Eesti saatkonnad on liiga väikesed, et midagi vähegi suuremat saavutada. Praeguste ressurssidega on raske kui mitte võimatu isegi senist välisesinduste võrku üleval pidada. See tähendab muu hulgas, et on vaja teha ministeeriumi tegevusvaldkondade prioriteetide põhjalik analüüs. Välisministeeriumis töötab pisut üle 600 inimese. Paraku tekib küsimus, kas neid on piisavalt, et oleks võimalik tegelda kõigega, millega tänaseni on tegeldud. Ja kas peabki kõige sellega tegelema, olukorras, kus Välisministeeriumi tegevuskulud sel aastal ei kasva, vähe sellest, need on niisama suured või tegelikult niisama väikesed kui Kaitseministeeriumi kulude kasv? Enne sõjategevuse või kaitselahingute alustamist tuleks siiski diplomaatidele rohkem võimalusi anda.
Riigikogu väliskomisjon arutab Välisministeeriumi tegevust loomulikult pidevalt. Paaril korral oleme analüüsinud ka senist ettevalmistustööd tänavuseks eesistumiseks, mis nõuab nii ideid kui ka hoomatavaid ressursse. Meie oma majas, siin Riigikogus, toimub juba mais Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee büroo ja alalise komitee ühisistung, millest võtab osa 120 inimest. Loomulikult oleme arutanud ka meie ettevalmistusi aastal 2018 toimuvaks euroliidu eesistumiseks ja analüüsinud võimalusi olla Rumeeniast edukam ÜRO Julgeolekunõukogu roteeruva liikme staatuse saamisel.
Eestil on võimalus ja lausa kohustus anda oma panus ka Euroopa Liidu uue välis- ja julgeolekupoliitika globaalstrateegia väljatöötamisse. Teatavasti andis euroliidu juunikuine ülemkogu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale Federica Mogherinile ülesande selline globaalstrateegia aasta jooksul koostada. Eesti peakoordinaator on Erika Ellamaa-Ots Välisministeeriumi poliitikaosakonnast, kellega oleme kohtunud ja probleeme arutanud nii väliskomisjonis kui ka Euroopa Liidu asjade

komisjonis. Loomulikult peavad oma panuse strateegiadokumendi ettepanekute koostamisse andma peaaegu kõigi ministeeriumide esindajad.
Mogherini plaanib kogu Euroopa Liidu välispoliitika ühendada üheks tervikuks, mis pole kerge, sest see vajab konsensust ka lähenemises julgeolekut tagavatele meetmetele. Strateegia peaks olema ühteaegu nii globaalne kui ka konkreetsemalt Euroopa Liidu lähiregioonidele keskenduma. Lähtuvalt väljakujunenud olukorrast on strateegias oluline koht arengukoostööl. Põhjuseid on mitu. Neist ehk olulisim on see, et tänases maailmas on verbaalset solidaarsust riikide vahel rohkem kui tegutsemisühtsust. Eesti panus arengukoostöö edendamisse on seni olnud miinimumistki madalam, kuigi investeeringud sellesse koostööliiki teenivad ju otseselt Eesti julgeolekuhuvisid. Kindlasti tuleks arengukoostöö vahendeid julgemini tuua äridiplomaatiasse, oma koha peaksid need teemad leidma mainekujundusprojektides.
Pole vaja Hegeli mastaapi analüüsivõimet, taipamaks, kui oluline on diplomaatia osa riigi julgeoleku tagamisel. Praegu on euroliidu, seega ka Eesti välispoliitika üks peamisi eesmärke säilitada ja suurendada ühtsust ja tasakaalu. Sama käib meie transatlantiliste suhete kohta. Siinkohal tuleb muu hulgas rõhutada Euroopa Liidu ja USA vahelise vabakaubanduslepingu olulisust ja sellest tulenevaid uusi võimalusi. Kui me nende mainitud eesmärkide saavutamisel vähegi edukad suudame olla, võime ehk siis, kui kõik kiired igapäevatööd tehtud, plaanida ka ülisuuri ja kaugemaid eesmärke, mille poole püüelda. Tänan!

13:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Palun, Marianne Mikko, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon!

13:01 Marianne Mikko
Lugupeetud istungi juhataja! Kallid kolleegid! Välisminister! Välispoliitika *anno Domini* 2015 saab kergesti kokku võtta. Tsiteerin William Shakespeare'i "Hamletit": "Aeg liigestest on lahti." Tõesti, miski pole seesama, mis ta oli eile. Teleekraanil ei näe me enam pilti, mis on meile eelnevatest aastatest turvaliselt tuttav. Euroopa pole seesama, mis ta oli 12 aastat tagasi, mil Eesti liitus Euroopa Liidu ja NATO-ga, ega pole ka Venemaa seesama, mis ta oli aastatuhande alguses.
Eesti tähistab käesoleval aastal oma taasiseseisvumise 25. aastapäeva. Sinnani on kuus kuud aega. Paljugi, mis võib juhtuda, ent võib jagada kindlat veendumust, et Euroopa Liidu ja NATO liikmesriigi Eestiga ei juhtu midagi halba. Selleks oleme me riigi ja rahvana väga palju panustanud oma julgeoleku tagamisse. Meie ise ilma suure sunduseta oleme üks nendest vähemusse kuuluvaist NATO liikmesriikidest, kes on juba mitu aastat tagasi teoks teinud selle, et meie kaitsekulutused on 2% SKT-st. Me oleme seda arvu veelgi kasvatanud, et NATO kollektiivkaitse meie maakamaral oleks võimalik ja käegakatsutav.
NATO Walesi tippkohtumise lõppdokument lõi hea eelduse, et liitlasväed saaksid hapra julgeolekuga liikmesriikides kiiresti täita artiklist 5 tulenevat kohustust "üks kõigi, kõik ühe eest". Eesti ja teised Balti riigid said sellest kindlust, et me ei pea kartma karmil hetkel üksijäämist. Sel aastal Varssavis toimuv järjekordne NATO tippkohtumine peab heidutusstrateegiaga edasi minema. Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon pole mingi paberist tiiger, vaid maailma parim kaitsejõud, kus Eesti sõdur võitleb kõrvuti Ameerika ja teiste liitlasriikide sõduritega, kui selleks on vajadus. Sellest ühtsusest rääkis meie välisminister. Eesti on oma tegevust kokku harjutanud paljude liitlasriikide kaitseväelastega mitmel missioonil. Eesti sõdurid on hinnatud, kus iganes me teistega koostööd ka oleme teinud, kas Lähis-Idas või Aafrikas. Seda on tähtis meil kõigil teada ja alla kriipsutada ning meie kohus on oma sõdureid kiita. Me oleme tõesti oma julgeoleku- ja kaitsepoliitilisi kohustusi väga korralikult, võiks öelda, et isegi eeskujulikult täitnud nii NATO-s kui ka Euroopa Liidus ja oleme hetkel liitlaste silmis enam hinnas kui võib-olla kunagi varem. Eesti hoiatused, et idanaabri sõjakus kasvab, jõudsid täie teravusega päris pärale siis, kui Krimm oli võetud. Meie info Ida-Ukrainas toimuva kohta on väga hinnatud.
Venemaa. Mida öelda selle kõige kohta, mida me siin tema kõrval olles näeme? Tundub, nagu oleksime tagasi 19. sajandis, kui slavofiilid ja zapadnikud küsisid pidevalt endilt ja vastastikku, kas venelased kuuluvad itta või läände. Tegelikult on see idanaabri otsustada, kuhu nad mentaalselt kuuluvad, aga agressioon, olgu öeldud, saab 21. sajandil vastulöögi, kui mitte sõjalise, siis majandusliku.
Sanktsioonid. Nendest rääkisid nii välisminister kui ka väliskomisjoni esimees. See, et Eesti kuulub Vene-vastaste sanktsioonide eestkõnelejate hulka, teenib heakskiitu, mis mõistagi ei tähenda, nagu välisminister ja ka väliskomisjoni esimees rõhutasid, et reegleid ei peaks järgima. Ei ole nii, et ruudulisel

laual taob üks ühtäkki lärmakalt tamkat, teine aga püüab jätkata malemängu.
Kogu taasiseseisvumisest möödunud ajal, nagu ka möödunud aastal, on Eesti välispoliitika juhindunud rahvusvahelise õiguse universaalsusest. See tähendab, et ükski riik ei ole kõrgemal teistest, vaid kõikidele riikidele kehtivad ühed ja samad reeglid. Nii geopoliitilist asukohta kui ka meie rahvaarvu silmas pidades tuleb Eestil püsida väärtuspõhise välispoliitika kursil nii Euroopa Liidus kui ka NATO-s ja neid organisatsioone samuti samal lainel hoida. Vaid üheskoos oleme tugevad. Selline meelekindlus on Eestile vajalik pikas perspektiivis ja suurt pilti silmas pidades.
Eesti välispoliitilise maine kohta võiks kehtida tõsiasi, et kui mitte arvult, siis vaimult oleme suured. Siinkohal aga tuleb küsida, kas see vastab ...
Palun lisaaega!

13:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kolm minutit lisaaega.

13:05 Marianne Mikko
Suur tänu! ... ikka tõele. Sündmused Lähis-Idas, konkreetsemalt sõda Süürias ja Daeshi levimine, on toonud kaasa sellise rände, millist pole Euroopas pärast teist maailmasõda nähtud. Euroopas kõlas eelmisel aastal rohkem kui kunagi varem nii palju kordi Euroopa Liitu rasketel aegadel koos hoidnud mõte, mis väljendub ühes sõnas – solidaarsus. Me ei olnud Pariisiga solidaarsed mitte ainult 13. novembril, vaid oleme solidaarsed võitluses terrorismi vastu iga päev. Islamiäärmuslusel pole Euroopas mingit õigustust.
Rändekriis ja Eesti. Esimese ehmatusena alustas Eesti poliitiline eliit võitlust Euroopa Komisjoniga arvude teemal. Eestlastel tekkis sõjapõgenikega seoses mitte sedavõrd pilt inimlikust tragöödiast, kuivõrd arusaam, et tegemist on virtuaalse arvuvõitlusega. Muidugi oli see viga, mida poliitikud on ka tunnistanud. Nüüd on teema väga kirglikult läbi väideldud, esimesed sõjapõgenikud võivad saabuda. Välispoliitilises plaanis on Eesti pagulasküsimuses mõõdukas, aga ei ignoreeri solidaarsust kui printsiipi. Jääb loota, et Rootsi on meile tänulik, nagu Eesti pered olid 1944. aastal tänulikud Rootsi Kuningriigile, kui kümned tuhanded Eesti paadipõgenikud Rootsis maabusid ja seal omaks võeti.
Pagulaskriis nagu ka turbulents meie idapiiri taga on tekitanud nii mõneski erakonnas tunde, et nemad ise loovad oma sise-, kaitse- või välisministeeriumi. Riigikogu saalis, aga eriti tänavatel on kuulda loosungeid, et mõni erakond on erilise innuga eestlast kui väljasuremisohus tõugu kaitsmas. Sotsiaaldemokraatidele on selline populism vastuvõtmatu. Me tuletame meelde, et julgeoleku- ja kaitseküsimustes nagu ka välispoliitikas on Eesti kui demokraatlik õigusriik aastaid järginud kirjutamata reeglit, et sellistes strateegilistes poliitikavaldkondades valitseb meil konsensus. Ei ole nii, et mõned erakonnad võtavad endale õiguse hakata mängima küsimustega, millega meil tegelikult pole õigust mängida.
Kui naasta välisministri ettekande juurde, siis sotsiaaldemokraadid kirjutavad rahulikult sellele alla. Kui midagi jäi puudu või oleks tahtnud millestki rohkem kuulda, siis selline teema on eesistumine Euroopa Nõukogus, millest rääkis kolleeg Enn Eesmaa. Meil oleks olnud hea meel lähemalt ja põhjalikumalt kuulda Euroopa Nõukogu eesistumise prioriteetidest ning sellest, missugust eeskuju me tahame näidata poole aasta vältel, mil Eestil üks kord üle 20 aasta on au juhtida pea pooltsadat Euroopa riiki.
Suur tänu!

13:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Henn Põlluaas Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna nimel, palun!

13:08 Henn Põlluaas
Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Kahtlemata on selline Eesti välispoliitika arutelu ääretult vajalik. Ühinen eespool kõlanud arvamusega, et ilmselt tasuks tulla tagasi selle vanema praktika juurde, kui seda arutelu korraldati kaks korda aastas.
Kuulates kord aastas välisministri ettekannet, kui tutvustatakse Eesti riigi seisukohti, meie eesmärke ja pürgimusi, ootad loomulikult säravat tähelendu, saluuti. Paraku pean tunnistama, et pidin kogema üsna suurt pettumust. Me saime küll ülevaate olukorrast ning tänapäeva maailma, Euroopa ja lähiümbruse kirjelduse. Aga nagu ma ütlesin, sellega ei kaasnenud nende olukordade põhjuste, tekke ega arengu süvaanalüüse, me ei kuulnud Eesti riigi konkreetseid seisukohti teatud küsimustes, ei saanud teada

sihte ega teid, kuidas jõuda enda eesmärkideni, ega kuulnud, millised üleüldse on meie eesmärgid või lahendused.
Terve tänase n-ö arutelu jooksul ei kuulnud ma väljendit "rahvuslikud huvid". Kas meil üleüldse on rahvuslikke huve? Kas Eestil on välispoliitikas iseseisvaid huve ja eesmärke? Me kuulsime küll väga palju sellest, millised on Euroopa Liidu sihid ja eesmärgid, kuulsime palju liberaalsest väärtussüsteemist ja solidaarsusest, aga me ei kuulnud, kas see kõik on tõesti väärt seda, et Eesti peaks selle ilma vähimagi kriitikata üle võtma. Kas meil on hoolimata sellest solidaarsusest ka mingisuguseid oma arvamusi ja seisukohti selle kohta, milline on see n-ö liberaalne väärtussüsteem, mille me peaksime tingimusteta omaks võtma? Kas see tähendab, et me peame hülgama kõik oma senised väärtussüsteemid? Kas me peame hülgama perekonnaväärtused ja rahvusriikluse? Mis need liberaalsed väärtused on ja kas need kaaluvad üles kõik selle, mis on meid täna siia toonud ja viivad ka tulevikus edasi?
Me kuulsime siin, et need, kes massiimmigratsioonist räägivad, eksivad või eksitavad inimesi. Häbiväärne olevat see, et Euroopa ei ole suutnud immigrante riikide vahel laiali jagada. Kuid tegelikult on häbiväärne hoopis see, et Euroopa Liit ei ole suutnud absoluutselt mitte midagi ette võtta nende protsesside peatamiseks. See, et ei tegelda põhjustega, on häbiväärne.
Me kuulsime Ukraina territoriaalse terviklikkuse kaitsmisest.
Palun lisaaega!

13:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kolm minutit lisaaega.

13:13 Henn Põlluaas
Loomulikult on see oluline ja vajalik, selles ei ole üldse kahtlustki. Aga see ei tähenda, et me samal ajal võiksime unustada enda territoriaalse terviklikkuse ja enda huvide kaitsmise. Nagu me täna kuulsime, seda ei peeta oluliseks, seda ei peeta tähtsaks. Meie välispoliitika tundubki olevat põhimõteteta kaasajooksmine, enda huvide unustamine ja nendega mittearvestamine.
Siin võiks tõmmata paralleeli president Lennart Meri kunagise välispoliitilise kreedoga, mis seisnes selles, et tuleb leida riikide vahel ühisosa ja vähendada n-ö halli tsooni. Jumala õige seisukoht, selles ei ole üldse mingit kahtlust. Aga kui seda välispoliitikat ellu viia, siis seda selgemini peavad olema silme ees ikkagi enda rahvuslikud huvid, neid ei tohi unustada.
Kunagine Rootsi suursaadik Tallinnas Fredén kirjutas kord, et rahvuslikud huvid peavad olema eeskätt just väikeriikidele kõige olulisemad ja primaarsemad, et suurriigid ei sõidaks nendest üle. Samas avaldas ta imestust, miks Eestil neid ei ole. Sedasama imestust avaldan mina ka täna, sest peatselt tähistame taasiseseisvumise 25. aastapäeva, aga me oleme unustanud kõik selle, milleks see riik loodi ja mis olid selle eesmärgid. Me küsime, kas meil on narratiivi. Tundub, et ei ole. Aga tegelikult on narratiiv meie põhiseaduses kirjas. Lööge lahti preambul, seal on öeldud, miks Eesti riik loodi ja mis on tema eesmärk: eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine. Kogu riigi tegevus, kaasa arvatud välispoliitika, peabki lähtuma just nimelt sellest eesmärgist. Siin ei ole mitte mingisugust kahtlust.
Koostöös meie liitlastega, arendades häid liitlassuhteid ja tugevdades meie julgeolekut koos sõpradega – loomulikult, nii see peab käima. Aga see ei saa toimuda meie enda huvide, meie enda rahva, meie enda jätkusuutlikkuse ja kestvuse arvel. Küsimus ei ole mitte selles, kas meil on konsensuslik välispoliitika. Jumal tänatud, et meil seda ei ole! Peale piirilepingu sõlmimise ja okupatsioonikahjudest loobumise annaks tänane valitsus ilmselt oma allkirja ei tea millele veel. Küsimus on selles, kas me tahame ise otsustada oma asjade üle, olla peremees omaenda kodumaal ning määrata oma rahva ja riigi tulevikku või tahame olla vaid kuulekad kaasajooksjad, käsutäitjad, teiste riikide ja rahvaste huvide elluviijad. Mina eelistan olla peremees omaenda kodumaal ja ma olen kindel, et seda eelistab ka terve Eesti rahvas. Aitäh!

13:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Keit Pentus-Rosimannus, Reformierakonna fraktsioon. Viis pluss kolm minutit.

13:17 Keit Pentus-Rosimannus
Austatud minister! Hea juhataja! Kolleegid! Miks on välispoliitika arutelu üks kõige tähtsamaid parlamendis toimuvaid arutelusid üldse? Sest arutades siin saalis täna välispoliitikat, arutame me tegelikult ei rohkemat ega vähemat kui Eesti riigi kestmise küsimust.

Euroopa Liidu hoidmine isiku- ja majandusvabadustele tugineva liiduna, ühtse Euroopa hoidmine tugevaks ja toimivaks maailmapoliitika mängijaks kasvamise teel on Eesti riigi püsimise mõttes täna kõige olulisem küsimus üldse. Jutud sellest, et Eesti ja Euroopa on kuidagi üleöö astunud mingisse uude ajajärku, kus kõige tähtsamaks on korraga muutunud vastuolud globaliseerumise ja selle vastaste vahel, on eksitav meelepete. Suur osa sellest muutusest ei ole olnud mitte ootamatu areng, vaid meie idanaabri küüniline geopoliitiline strateegia, milles inimeste hirmud avatuma maailma ja ühiskonna ees on üksnes vahend, millega manipuleerides üritatakse taas kord muuta riikide piire ja rahvaste saatust. Kust need hirmud tulevad? Meie maailmanurgas osaliselt ilmselt valusast ajaloolisest mälust, aga ka sellest, et võõrastega seostuvad paratamatult mitmed väga ebameeldivad sündmused Euroopa pealinnades. On loomulik instinkt hoida meie oma riiki kuskil kõrgel riiulil klaasi all karbi sees kõige ebameeldiva või potentsiaalselt ebameeldiva eest kaitstuna. Need jõud, kes nendesamade hirmude ja instinktidega manipuleerivad, pakuvad tõrvikute saatel hirmudele ju näiliselt lihtsaid lahendusi Euroopa Liidust väljaastumiseni välja. Aga kui nüüd mõelda kolm sammu ette, siis kuhu see isoleerumise strateegia meid täpselt juhib? Meil ei ole tegelikult võimalik endasse sulguda, meie geopoliitiline asend lihtsalt ei võimalda meile seda.

Kremli küünilisse geopoliitilisse strateegiasse on investeeritud pikalt ja järjekindlalt ning seda on aastaid ellu viidud Ida-Euroopas, nüüd järjest süsteemsemalt ka Lääne-Euroopas. Praegu võib ainult pime või upsakas väita, et Eesti on sellest ainsana kõrvale jäänud. Tuleb selge häälega välja öelda, et maailmas ja Eestis on jõude, kelle soov on tõugata Eestit täpselt vastupidises suunas Lennart Meri algatatud ja kogu Eesti taasiseseisvusaja aetud julgeolekupoliitikale. Nende soov on piiririik Eesti Euroopast ja lääneliitlusest välja kiskuda, et jätta meid siis eikellegimaale, jätta meid üksi, samasse seisu, kus Eesti Vabariigi tollased juhid ja rahvas avastasid end olevat enne eelmist ilmasõda. Kui see Eesti Euroopast väljatirimine, olgu esialgu kas või mentaalne, peaks õnnestuma, kas siis on alust loota, et tagajärg on kuidagi erinev sellest, mis oli eelmisel korral? Kellegi töö selle nimel, et Eesti Euroopast, euroopalikust lääneliitlaste ringist välja tirida, käib kogu aeg. Selleks lõhestatakse, ässitatakse, levitatakse valet ja köetakse emotsioone üles. Seda tehakse võõra jõul, aga tihti meie eneste toel. Me ei ole ainsad. Õigupoolest on vähe Euroopa riike, mille sisepoliitikasse poleks viimastel aastatel ilmunud avalikult Kremli-meelsete erakondade ja poliitikute kõrvale nende kaksikvennad poliitilise spektri teisest servast või siis välise vaatluse järgi ootamatult rahalaevu leidnud, "täiesti sõltumatud", üleöö tekkinud sihtasutused, MTÜ-d, ühiskondlikud sõdalased.

Mis see on, millega me silmitsi seisame? Küsida võib ka teisiti: miks rahastab Venemaa Euroopa riikide äärmuslasi ja valeuudiste levikut, kui mitte selleks, et need vormiksid suureneva põgenikesurve üleüldiseks võõrahirmuks, umbusalduseks ühtset ja vabadusväärtusi kandvat Euroopat pooldavate poliitikute vastu? Miks ta seda teeb, kui mitte Euroopa Liidu murendamiseks suletud piiridega väikesteks vürstiriikideks, millega oleks siis kerge ükshaaval manipuleerida? Juhi mängu, jaga ja valitse, aja nad tasakaalust välja, ära lase ühineda. See on see, mida Putini režiim teeb igal rindel ja iga päev. Miks pommitab Putin Süürias elavaid tsiviilelanikke, Assadi režiimi vastaste kontrolli all olevaid alasid, kui mitte selleks, et lisaks kohapealsele terrorile nüüd ka Putini pommide eest Süüriast Euroopa suunas põgenevad inimesed põgenikesurvet kasvataksid? Migratsioonikriisi kasutatakse poliitilise instrumendina ja juba ammu. Kas seda teades ei tundu pisut skisofreeniline, et samal ajal leidub Euroopas neid, kes võtavad jutuks Putini režiimiga suhete sulatamise? Võib-olla oleks kohasem arutada tsiviilelanike pommitamisele asjakohaste sanktsioonide kehtestamisega vastamist.

Pole kahtlust, et euroopalikele väärtustele tuginev demokraatlik Venemaa oleks Euroopa ja Eesti tugevaim julgeolekugarantii, aga seda pole meil kuskilt võtta. Tänased Venemaa autokraatidest juhid, kes ei näe Venemaa tulevikku lääne tsivilisatsiooni rahumeelse osana, vaid vaatavad asju endiselt kunagise impeeriumi ambitsioonidega, tajuvad tugevas ja ühtses Euroopas ohtu. Selle teadvustamine, tähelepanemine ja äratundmine on hädavajalik eeldus meie endi mõtete korrastamiseks ja plaanide tegemiseks.

Eesti euroopalik ja edumeelne maine meie sõprade ja liitlaste hulgas on meie reaalne raketikilp. See on meie kõige odavam kaitseliin ja kõige kallim kaitsevarustus. Kui me selle kaotame, siis ei jää meile just eriti palju. See maine sisaldab endas ka kohustust poliitkorrektsuse lõksu langemata rääkida ausalt ja avatult asjadest, mida me näeme rikkis olevat. Juba mõnda aega tajuvad tegelikult paljud, et toas nimega Euroopa Liit on üks elevant, aga tundes selget ebamugavust, ei tihata seda ikka veel välja öelda. Mis see on, millest ma räägin? See on see, et migratsioonikriis on jõudnud niikaugele, et midagi muutmata, täpselt samal viisil jätkates on tulemus suure tõenäosusega selline, mida ükski Euroopa

Liidu liider näha ei soovi. Eelmise suve sündmusi, kontrollimatut ja massilist sisserännet, lihtsalt ei saa korduda lasta.
Head kolleegid! Aasta tagasi ootasime me siinsamas saalis uudiseid Minskis toimunud läbirääkimistelt. Aasta hiljem on agressioon Ukrainas endiselt käimas. Me ei lase Ukrainat unustada ja me ei tunnusta kunagi Krimmi okupeerimist. Kui eile vahendas meedia Venemaa välisministri juttu sellest, kuidas keegi tellivat Vene-vastaseid sanktsioone, siis tegelikkuses on neid sanktsioone tellinud juba 2014. aastast alates üks mees – Putin. Lõpetagu agressioon ja lõpevad ka sanktsioonid!
Kui minevikus tekkisid aeg-ajalt näpuviibutused, et Eesti ei tohiks olla välispoliitikas liigselt ühe teema riik, siis ma arvan, et need jutud peaksid olema tänaseks Georgia 2008., Ukraina 2014. ja Süüria 2015. aasta sündmuste tõttu mõneks ajaks maha maetud. See üks teema on julgeolek. Meie missioon on olla kanaarilind kaevanduses, aidates oma ajaloolise kogemuse ja sellest teritatud kuulmisega võidelda Euroopa julgeoleku ja vabaduse eest. Meie roll on aidata Euroopal mõista, et pehmol, pehmel suhtumisel ei ole selles võitluses šanssi, pole kunagi olnud, sest idas usutakse ainult tugevaid.
Mida me siin Eestis teha saame? Lõpetada omavahelised liivakastimängud, mõelda maailmale, mille me järgmisele põlvkonnale maha jätame, lõpetada häbelik vaikimine, kui rahvast valedega üksteise vastu ässitatakse. Aga tuleb anda ka adekvaatsed kiired vastused rahva julgeolekumuredele, õigel ajal ja avatult inimestele seletada, mis ümbritsevas maailmas toimumas on ja kuidas see Eestit mõjutab. Aitäh!

13:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Andres Herkel Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

13:25 Andres Herkel
Härra juhataja! Austatud välisminister! Riigikogu liikmed! Kuna kooseluseadus mind vahepeal saalist välja viis, siis olen ma selle vooru viimane kõneleja, vähemalt siiamaani. Protseduuriküsimuste kohta tekib mõte, et võib-olla need fraktsioonide kõnevoorud võiksid seda dünaamikat arvestades kuskil eespool olla. Pikaks läheb meil see asi alati. Aga ma olen nõus eelkõnelejaga, et see on ilmselt meie üks kõige tähtsamaid arutelusid, eriti praeguses olukorras. Kui vaadata olukorda, kus me olime aasta tagasi analoogilisel arutelul, siis on selge, et hullemaks läheb, järjest hullemaks läheb.
Pingekoldeid ja ka demokraatia ehitamisel hätta jäävaid riike on järjest rohkem ja siin ei ole paranemist näha. Me oleme jõudnud koguni niikaugele, et välisminister ütleb oma kõnes, et Euroopa ühtsuse säilitamine ise ei ole mitte ainult väärtus, vaid ka saavutus. Nõnda see on, see ühtsus on erakordselt tähtis. Aga mulle meenutab see sellist olukorda, mida ma mõni aasta tagasi kogesin ühes organisatsioonis, kus korraga ei räägitud enam mitte inimõiguste kaitsmisest, vaid inimõiguste kaitsjate kaitsmisest. See on selline noatera peale sattumine, kus välispoliitika on järjest tähtsam. Kindlasti see kese – ma olen nõus mõlema põhiettekandjaga – on meie jaoks julgeolekus. Julgeolek põhineb lääne ühtsusel. NATO tippkohtumine on tähtis. Tähtis on see, mis saab selle järel Ida-Euroopast, millisel positsioonil on Poola ning oleme meie ja teised Ida-Euroopa riigid, samuti see, kuidas me katame lõuna poolt tulevaid ohte.
Nüüd aga mõned kriitilised märkused. Kõigepealt, ma jään ikkagi selle kriitika juurde, et piirileppega me tormasime ette. Jah, me oleme nüüd fakti ees, et me ei tea, kas Venemaa Riigiduuma seda teemat selle koosseisu ajal üldse arutab. Pigem paistab märkidest, et ei aruta. Milleks oli meil vaja siin mitu tõmmet teisest poolest ette minna?
Julgeolekunõukogu küsimus, soov olla mittealaline liige 2020–2021. Väga ambitsioonikas plaan. Aga ma arvan, et seda on parlamendi tasandil ja avalikkuses natuke vähe teadvustatud ja lahti räägitud. Kuid selle taustal jäi välisministril kõnelemata sellest, et me peame välisteenistust kokku tõmbama ja ressursse on järjest vähem. Siin on mõningane vastuolu, kuidas me selle välja kanname. Selle kohta tahaks küll selgemaid seletusi saada.
Ja lõpuks, Euroopa Nõukogu eesistumine. Mitte vähetähtis organisatsioon, 47 riiki, ka Venemaa osaleb, kuid parlamentaarsest assambleest on ta ajutiselt eemaldatud. See on kindlasti oluline asi, mis vääriks rohkemat kui ühte lauset välisministri kõnes. Selliseid kõnesid tuleb pidada meie juhtidel – ma päris täpselt ei tea, aga see valik tehakse tavaliselt välisministri, peaministri ja presidendi vahel – ka Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee ees. Ma olen selliste esinemiste puhul tähele pannud ühte rusikareeglit: mida rohkem jätta ruumi küsimustele, ka kriitilistele küsimustele, seda paremini tavaliselt esinejat vastu võetakse. Meie kindlasti tahame, et Eesti esinemine oleks tasemel.
Nüüd Venemaa küsimus. Jah, ma kasutasin eespool sellist dramaatilist väljendit nagu "mõrva eksport",

aga see see ongi. Ma pidasin silmas kõigepealt üksikmõrvu, jutt käib Litvinenkost, jutt käib Nemtsovist. Me nägime hiljaaegu ühte hirmutamisvideot, kus ka üks Riigikogu liige oli kirbule võetud. See on hirmus. Veel hirmsamad on massimõrvad, nii see, mis toimub Ukrainas, kui ka Venemaa tegevus Süürias, mis on konflikti ainult eskaleerinud ja inimkaotusi juurde toonud.
Mida me riigi ja rahvana saame sellises olukorras teha? Üks politoloog väitis hiljuti, et Vene küsimus Eesti poliitika tuumküsimusena hakkab ära kaduma ja selle asemele tulevad mingid uued väärtusküsimused, pikaajalisena ilmselt siis pagulasküsimus. Vaat sellepärast tulebki mõelda, kus see pagulasküsimuse juur on ja miks Venemaa suhtumine ka Kölni sündmustesse oli pigem niisugune ...

13:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Vabandust, kas te soovite lisaaega?

13:30 Andres Herkel
Jah, ma palun!

13:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kolm minutit lisaaega.

13:30 Andres Herkel
Ütlen mõne lause. Nii palju aega ma ei vajagi, aga aitäh! See suhtumine oli säärane, et kahjurõõmu ei olnud nagu õnnestunud päriselt varjata. Jah, pagulasmasse Eestis ei ole, kuid pagulasprobleem Euroopas on ilmselt pikaajaline. Selle juures tuleb väärtusküsimus ilmselt väga teravalt esile ja meil tuleb sõnastada ka oma rahvuslikud huvid, nagu üks eelkõneleja ütles. Aga ma arvan, et need rahvuslikud huvid peituvad Euroopaga olemises, Euroopa väärtustes, mitte selles, et me mõne konflikti puhul hakkame neid väärtusi adopteerima hoopiski ida poolt. Aitäh!

13:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Kas lugupeetud välisminister soovib sõna? Ei. Head kolleegid, ma tänan teid kõiki aktiivse osavõtu eest, ma tänan välisministrit, väliskomisjoni esimeest ja fraktsioonide esindajaid väga sisukate sõnavõttude eest! Tänane istung on lõppenud. Kohtumiseni järgmisel nädalal!

Istungi lõpp kell 13.32.